

Збірник наукових матеріалів
XV Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«НАУКОВІ ПІДСУМКИ 2017 РОКУ»

15 грудня 2017 року

Частина 3

м. Вінниця

Наукові підсумки 2017 року, XV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 15 грудня 2017 року. – Ч.3, с. 116.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XV Міжнародної науково-практичної інтернет-Наукові підсумки 2017 року, 15 грудня 2017 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

<i>Архипов С., Архипов В., ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....</i>	4
<i>Безносюк Т. Є., АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ОСОБИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА.....</i>	12
<i>Біліченко В.В. ПРИДБАННЯ ЗБРОЇ, ОСНОВНИХ ЧАСТИН ЗБРОЇ І БОЙОВИХ ПРИПАСІВ ДО НЕЇ МІНІСТЕРСТВАМИ ТА ІНШИМИ ЦЕНТРАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ.....</i>	23
<i>Болобан Д.А., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РОСЛИН В УКРАЇНІ.....</i>	29
<i>Волков Я.С., ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ.....</i>	37
<i>Гейко А.В., ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ДОМЕННІ ІМЕНА ІНТЕРНЕТУ.....</i>	45
<i>Гончаренко В. А., Ткаченко Д. М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....</i>	51
<i>Гуцол А.А., ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ.....</i>	59
<i>Даценко Л., ПРОБЛЕМА МОБІНГУ В ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ..</i>	63
<i>Дембіцький Б., ЗВИЧАЄВЕ «КОЗАЦЬКЕ» ПРАВО ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ.....</i>	67
<i>Денисюк А.Б., Безверхий Д.І., ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....</i>	71
<i>Єрменчук О. П., ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ, ЯК ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ .....</i>	79
<i>Жаб'як А. А., Количева Ю.О., БОРОТЬБА З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....</i>	83
<i>Зінченко Е.О., ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....</i>	86
<i>Каленюк Т.О., Банна Т.В., АНАЛІЗ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСІБ, ЩО МАЮТЬ ДИПЛОМАТИЧНИЙ ІМУНІТЕТ.....</i>	90
<i>Канівець О. М., Покотило А. В., ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ.....</i>	98
<i>Кашель Я., ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В СКЛАДІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ.....</i>	101
<i>Ковтюх Є.Є., ПРОБЛЕМАТИКА БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ.....</i>	105
<i>Кошман Н.І., ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ .....</i>	108
<i>Кудра І. А., ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....</i>	112

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Архипов С., Архипов В.,

курсанти взводу ПМП-16-2 ФПМ

УніверситетДФС України

У статті досліджується юридична природа провадження у справах про адміністративні правопорушення, розкривається сутність його стадій. З'ясовуються недоліки адміністративного провадження та визначаються перспективи їх усунення.

Ключові слова: провадження у справах про адміністративні правопорушення, стадії провадження.

В сьогоденнішніх умовах побудови в Україні правової, демократичної держави, інститут адміністративного провадження в особі уповноважених органів як судової, так і виконавчої влади покликаний забезпечити виконання одного із найважливіших завдань держави - гарантувати можливість належної реалізації прав та законних інтересів особи і громадянина, здійснювати їх захист. Питання сутності адміністративного провадження досліджували С.Ю. Беньковський, Є.Ф. Демський, Г.Б. Супрун, Р.Є. Строцький та інші науковці. Численні дослідження даного питання зумовлені, насамперед, різноманітністю видів адміністративного провадження. Як зазначає С.Ю. Беньковський тільки за останні роки з'явилися провадження у справах про ліцензування діяльності підприємств, оформлення спеціальних економічних зон, приватизацію громадянами житла, землі та ін. [1, с.12].

Кожне з цих проваджень має свої особливості, характерні риси, які залежать від виду справи, правового статусу суб'єктів, які беруть участь у процесі, тощо.

Метою статті є розкриття значення та сутності провадження у справах про адміністративні правопорушення. Для досягнення поставленою мети необхідно вирішити наступне завдання: дослідити поняття та стадії

провадження у справах про адміністративні правопорушення, надати їх характеристику. Відзначимо, що кожному адміністративному провадженню притаманні загальні риси, такі як: складання протоколів, застосування запобіжних заходів, опитування свідків, прийняття рішення, винесення постанови та її оскарження ті ін. Провадження завжди являє собою сукупність послідових процесуальних дій, які є своєрідним засобом реалізації та забезпечення матеріальних норм адміністративного права; здійснюються на підставах та в межах нормативно-правового регулювання. Провадження у справах про адміністративні правопорушення є одним із видів адміністративного процесу, являє собою регламентовану нормами адміністративно-процесуального законодавства діяльність уповноважених органів, яка спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення. О.Ю./ Луньов відзначав, що під адміністративним процесом варто розуміти порядок діяльності всіх органів державного управління щодо здійснення їх компетенції, порядок вирішення всіх справ, що виникають в процесі управління, і застосування норм матеріального адміністративного права. Він писав: «Широке коло питань, за допомогою яких вирішуються завдання щодо поліпшення роботи органів державного управління, входить в поняття адміністративного процесу». Таким чином, О.Ю. Луньов визначив адміністративний процес як правозастосовну діяльність [2, с. 27].

А.Б. Калюта виділяє, окрім вищезазначеного, й інші підходи розуміння адміністративного процесу. Один з них ґрунтується на широкому визначенні адміністративного процесу як сукупності певних процесуальних правил, на підставі яких здійснюється виконавчо-розпорядча діяльність. Зміст іншого підходу полягає у сприйнятті адміністративного процесу як порядку застосування заходів адміністративного примусу [3, с. 93].

Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) не наводить дефініцію провадження у справах про адміністративні

правопорушення, однак аналіз його положень, розділів 4-5, дає змогу виділити особливості розглядуваного провадження:

1) Виникає на підставі вчинюваного адміністративного проступку та необхідністю притягнення порушника до відповідальності; ч. 1 ст. 9 КУпАП визначає адміністративне правопорушення (проступок) як протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку передбачено адміністративну відповідальність [4].

Зазначимо, що адміністративна відповідальність є наслідком не тільки порушення норм адміністративного законодавства, а й інших галузей права. Наприклад, ст. 11 Кримінального кодексу України передбачає можливість притягнення до адміністративної відповідальності особи, що здійснила злочин, який не має великої суспільної небезпеки [5].

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається КУпАП та іншими законами України;

2) Має специфіку процесуальних актів, до яких відноситься протокол - підстава для порушення справи, постанова про накладення стягнення - результат розгляду, водночас остаточне рішення приймається після завершення стадії оскарження. Порівняльно-аналітичне право 204 Крім того, провадженню у справах про адміністративне правопорушення характерна оперативність вирішення справи та активність правозастосовних органів. До завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення законодавець відносить: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності (ст. 245 КУпАП) [4].

Законодавче визначення поняття одного з видів адміністративного провадження має місце у ст. 356 Митного кодексу України в якій зазначається, що провадження у справі про порушення митних правил включає в себе виконання процесуальних дій (при проведенні митного обстеження), розгляд справи та винесення по ній постанови [6].

Норми КУпАП хоч прямо не закріплюють визначення провадження у справах про адміністративне правопорушення, але розташування його розділів дає можливість визначити його як систему процесуальних дій, що застосовуються при порушенні справи про адміністративний проступок (правопорушення); розгляді справи про адміністративне правопорушення,; оскарженні (опротестуванні) постанови у справі про адміністративне правопорушення та її виконання. Провадження у справах про адміністративні правопорушення може розвиватись в одному з двох напрямків, тому доцільно виділити звичайне (загальне) та спрощене провадження. Звичайному провадженню притаманне складання протоколу, застосування запобіжних заходів, з'ясування обставин, дослідження доказів тощо. Спрощене провадження, навпаки, характеризується мінімальною кількістю процесуальних дій: протокол про адміністративне правопорушення не складається, посадова особа, яка виявила делікт приймає і виконує рішення про накладення стягнення на місці вчинення правопорушення [7].

Залежно від виду органів, які здійснюють адміністративне провадження, розрізняють два види провадження: - адміністративне, яке здійснюється одноособово посадовими особами - представниками органів державної виконавчої влади, комісіями при місцевих органах місцевої виконавчої влади, громадськими органами та їх посадовими особами; - судове, яке здійснюється безпосередньо суддями. Таким чином, провадження у справах про адміністративні правопорушення, як і кожне провадження, складається з певних елементів, стадій. Під стадією провадження в адміністративно-процесуальній літературі розуміється підпорядкована загальній меті цього виду провадження відносно його самостійна частина, яка поряд з його загальними

задачами має свої специфічні, властиві тільки їй особливості та завдання, які визначають її зміст та процесуальне призначення

[8, с. 229].

Адміністративно-процесуальне законодавство наводить наступний перелік стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення: - стадії порушення справи про адміністративний проступок (правопорушення); - стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення і винесення по ній постанови; - стадії оскарження (опротестування) постанови у справі про адміністративне правопорушення; - стадії виконання постанови по справі про адміністративне правопорушення [4].

Вищезазначений розподіл стадій провадження є не єдиним, хоч даної позиції і притримується законодавець виходячи з положень КУпАП. Так, В.К. Колпаков виділяє додаткову стадію адміністративного провадження - адміністративне розслідування, на якій здійснюється вивчення обставин справи [9, с. 303].

На нашу думку, не доцільно виділяти вказану стадію, оскільки порушення справи про адміністративний проступок має місце лише при наявності для цього підстав. Таким чином, дослідження обставин справи є необхідним при порушенні справи, а її відокремлення сприятиме лише плутанині та виникненню непорозумінь. Розглянемо наведені стадії провадження більш детально. На першій стадії з'ясовуються обставини правопорушення, факт вчинення правопорушення, складається адміністративний протокол. Стаття 255 КУпАП наводить чіткий перелік осіб, які уповноважені складати протокол про адміністративне порушення. Після складання протоколу, він надсилається органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення [4].

Очевидним законодавчим недоліком даної стадії є відсутність будь-яких строків, тобто незрозуміло в межах якого терміну необхідно надіслати протокол уповноваженому органу (посадовій особі). У зв'язку з цим слід підтримати пропозицію С.Ю. Беньковського внести доповнення до статті 257

КУПАП, а саме: після слова «надсилається» доповнити словами «протягом трьох діб з моменту оформлення матеріалів про вчинення адміністративного правопорушення» [1, с. 18].

Тим самим протокол має бути надісланий у найкоротший термін, але не більше трьох діб з дня його складання. Закріплення таких строків сприятиме економії часу та оперативності розгляду справи по суті. Наступною стадією адміністративного провадження є розгляд справи. Вона починається після складання уповноваженим органом (посадовою особою) протоколу та повідомлення відповідним рішенням про розгляд справи осіб, які беруть участь у провадженні по справі про адміністративні правопорушення. Основна діяльність учасників розгляду справи спрямована на з'ясування фактичних обставини справи. Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить рішення (постанову) по справі. У справах про адміністративні правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу; 3) про закриття справи [4].

Таким чином, зазначена стадія включає три етапи: підготовку справи до розгляду, розгляд справи і прийняття по ній постанови. Стадія оскарження постанови по справі є факультативною, тобто виникає у разі незгоди з результатами розгляду справи особи, щодо якої її винесено, а також потерпілого. Можливість оскарження даними особами постанови є їх правом, а не обов'язком. Наявність процедури оскарження є невід'ємною гарантією законності та судового захисту порушених прав. При оскарженні або опротестуванні постанови про накладення адміністративного стягнення постанова підлягає виконанню після залишення скарги або протесту без задоволення, за винятком постанов про застосування такого заходу стягнення як попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення [4].

Після прийняття постанови або після розгляду скарги (протесту) починається четверта стадія провадження у справах про адміністративні

правопорушення - стадія виконання постанов. Постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не встановлено законами України. Варто відмітити, що на сьогодні ведуться постійні суперечки стосовно того, чи виконання постанов є стадією провадження, або взагалі окремим провадженням, Л.Л. Савранчук, дотримуючись другої позиції, вважає що кожна з стадій є самостійним видом провадження, і «виконання постанов» не є виключенням [10].

М. Я. Масленніков, вважає, що Порівняльно-аналітичне право 206 аналогічно цивільному і кримінальному процесам адміністративний процес є сукупністю проваджень, кожне з яких має функціональне призначення, визначену відособленість і завершеність Розгляд справ, оскарження постанов (і опротестування їх), а також виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, на його думку, за своєю значимістю і функціями виходять за вузькі рамки стадії і являють собою не що інше, як різновиди провадження адміністративно-юрисдикційного процесу. Р.Є. Строцький, підводячи висновок по даному питанню відзначив, що характерними ознаками, наявність яких вказує на провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення як на самостійний вид провадження у структурі адміністративно-юрисдикційного процесу, на наш погляд, є: а) принципи правового регулювання; б) предмет правового регулювання; в) метод правового регулювання.

Проте за наявності будь-якої з двох позицій, значення виконання постанов у провадженні у справах про адміністративні правопорушення не зміниться. Хоч остання стадія адміністративного провадження і має уособлене нормативне регулювання, але слід пам'ятати, що вона виникає у межах адміністративного провадження, тобто з моменту набрання постановою законної сили та припиняє свою дію з моменту офіційного застосування, зазначених у постанові, обмежень.

Отже, проаналізувавши стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення не виникає сумнівів у складності цього явища. Провадження

охоплює декілька стадій, які знову ж являють собою систему об'ємних процесуальних дій. Дане явище, провадження у справах про адміністративні правопорушення, необхідно досліджувати у зв'язках як між самими стадіями, так і між адміністративними провадженнями в цілому. Провадження у справах про адміністративні правопорушення являє собою систему процесуальних дій, що здійснюються уповноваженими на те органами та посадовими особами у зв'язку з вчиненням особою адміністративного правопорушення та направлені на притягнення такої особи до відповідальності у вигляді право обмежень. При цьому провадження у справах про адміністративні правопорушення можна розглядати у декількох значеннях: як самостійний інститут правозастосовної діяльності органів державної влади; як інструмент регулювання суспільних відносин шляхом застосування адміністративних санкцій.

Література:

1. Беньковський С. Ю. Правові засади та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення : дис. канд. юрид. наук: 12,00.07 і С. Ю, Беньковський. - Х., 2009. -219 с.
2. Лунев О. Ю. Вопросы административного процесса *і* О. Ю. Лунев І І Правознавство, - 1962. — № 2, — С. 27-33.
3. Калюта А, Б. Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів України : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / А.Б.Калюта. — Х., 2007. — 203 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення:Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х // Відомості Верховної Ради Української РСР. - 1984. - Додаток до № 51. -- Ст. 1122 .
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III// Відомості Верховної Ради. - 2001. - № 25-26, ст. 131.
6. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-УІ [Електронний ресурс].-
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

7. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. - К. : Центр учбової літератури, 2011. - 216 с.

8. Іщенко В.В. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері оподаткування:сучасні доктринальні підходи / В. В. Іщенко *і і* Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. -2011, - № 2 (21). - С. 229-231.

9. Колпаков В. К. Адміністративне право України : Підручник. - К. : Юрінком Інтер, - 1999. -736 с. 10. Савранчук Л. Л. Стадії адміністративного провадження.

10. Масленников М. Я. Применение административных взысканий : учеб. пособие / М. Я. Масленников. - Калинин КГУ, 1986. -75 с,

---

УДК 340

Юридичні науки

АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ОСОБИ
БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Безносюк Т. Є.,

Курсант навчального взводу ПМПФ-16-3

Науковий керівник

Бабич Володимир Анатолійович

Стаття присвячена аналізу змісту адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні та виявленню актуальних проблем адміністративно-правового регулювання статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Ключові слова: іноземці, особи без громадянства, адміністративно-правовий статус іноземця, правовий статус особи без громадянства, «апатрид», нормативно-правове регулювання адміністративно-правового статусу осіб без громадянства.

Характеристика адміністративно-правового статусу іноземця, особи без громадянства дає можливість визначити їх місце та роль у державно-управлінських та інших суспільних відносинах, що регулюються нормами адміністративного права.

У статті 68 Конституції визначено, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності [1].

Для осіб без громадянства звичайно обов'язковими є норми Конституції та інших законів України, загальнообов'язкові правила стосовно охорони природи, санітарії, пожежної безпеки, громадського порядку, користування транспортними засобами, в'їзду та виїзду. Разом з тим, ці особи не користуються частиною прав і обов'язків, що становлять групу виключних прав і обов'язків громадян України (виборче право, право мати паспорт громадянина України тощо) [2].

Статус іноземців та осіб без громадянства в Україні, закріплення основного права, свободи та обов'язки іноземних громадян і осіб без громадянства, які перебувають в Україні, а також встановлює порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України визначаються в Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. № 3773-VII [3].

В загальному розумінні правовий статус особи – це комплекс її суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, закріплених нормами всіх галузей права [4, с. 122].

Певний внесок у дослідження проблеми адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства зробили такі вчені, як І. В. Бойко (яким розглянуто адміністративно-правовий статус громадянина, адміністративну правосуб'єктність, гарантії адміністративно-правового становища громадян та особливості адміністративно-правового становища іноземців та осіб без громадянства в Україні, проблеми міграції, видворення

іноземців-правопорушників за межі країни тощо), та інші вчені - І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова, В. Б. Авер'янов, В. К. Колпаков та О. В. Кузьменко.

Вчені І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський та Н. І. Золотарьова під адміністративно-правовим статусом громадян розуміють «частину їх загального правового статусу, визначеного Конституцією України, законами України, міжнародними договорами» [5, с. 24-25].

В. Б. Авер'янов зазначає, що адміністративно-правовий статус громадян визначається насамперед обсягом і характером їх адміністративної правосуб'єктності, зміст якої становлять адміністративна правоздатність і адміністративна дієздатність, звідси адміністративна правоздатність громадян є основою їхньої адміністративної дієздатності, яка, у свою чергу, є необхідною умовою реалізації суб'єктивних прав і обов'язків громадян у конкретних адміністративних правовідносинах, а адміністративна дієздатність громадянина - це визнана за ним здатність своїми особистими діями: а) здобувати права й обов'язки адміністративно-правового характеру; б) здійснювати їх [6, с. 157].

На думку А. М. Кузьменка варто визначити так зване «доктринальне визначення фізичної особи-іноземця». У доктрині, законодавстві, практиці до фізичних осіб, які є представниками інших держав, застосовують поняття «іноземці». Воно вважається широким за змістом і включає вужчі за значенням поняття: «іноземний громадянин», «особа без громадянства» (апатрид), «особа з кількома громадянствами» (біпатрид)» [7].

Але, все-таки на мою думку найбільш конкретним буде термін «іноземний громадян».

Особа без громадянства - це особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

У Конвенції під терміном «апатрид» розуміється особа, яка не розглядається як громадянин якої-небудь держави згідно з її законом [8].

Вони користуються національним режимом, тобто мають ті самі права і свободи та виконують ті самі обов'язки, що і громадяни України, за

виключенням певних обмежень, визначених Конституцією, законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Розрізняють три види режиму іноземних громадян та осіб без громадянства «апатридів»:

1) національний режим означає зрівнювання іноземців у тих чи інших правах із власними громадянами. Він має абсолютний характер, тому що поширюється на всіх законослухняних іноземців, які перебувають в Україні, незалежно від того, чи є аналогічні права в громадян України у відповідних країнах. Статтею 64 Конституції України встановлено, що конституційні права й свободи людини та громадянина можуть бути обмежені у випадках, передбачених законодавством України [1].

2) режим найбільшого сприяння – надання іноземцям у певній сфері таких прав і встановлення таких обов'язків, які передбачені для громадян будь-якої третьої держави, що знаходяться на території цієї держави в найбільш вигідному правовому стані. Такий вид режиму найчастіше встановлюється на основі взаємності;

3) спеціальний режим означає надання іноземцям у тій чи іншій сфері певних прав і встановлення певних обов'язків, які відрізняються від тих, що передбачені в цій сфері для власних громадян відповідної держави. Він означає допущення деяких переваг у будь-якій сфері діяльності стосовно іноземних громадян окремих держав. Як правило, він встановлюється двосторонніми договорами між зацікавленими державами та стосується питань спрощеного перетинання кордону, безвізового порядку в'їзду в країну тощо. Наприклад, такі угоди стосуються умов в'їзду в країну, освіти, соціальної політики тощо. Спеціальний режим встановлюється для осіб дипломатичних і консульських представництв, наділених відповідним імунітетом [9].

Особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їх перебування, мають право на визнання їх правосуб'єктності та основних прав і свобод людини.

Законодавство передбачає гарантування національного режиму щодо іноземців, за яким іноземці зрівнюються у правах з громадянами; визначає підстави, за якими іноземці можуть у встановленому порядку іммігрувати в Україну на постійне проживання або прибути для працевлаштування на визначений термін, а також тимчасово перебувати на її території; набути притулок; надається право на набуття громадянства України [10].

Зазначені норми свідчать про намір законодавця продемонструвати демократичний та гуманістичний напрямок правового регулювання адміністративно-правового статусу іноземців в Україні, орієнтацію на міжнародно-правові стандарти та повагу прав, свобод та законних інтересів громадян.

Законодавець визначає обсяг прав іноземців та осіб без громадянства, до яких включає право на інвестиційну та підприємницьку діяльність, на трудову діяльність, на відпочинок, на охорону здоров'я, на соціальний захист, на житло, на освіту, на участь в об'єднаннях громадян.

Право на інвестиційну та підприємницьку діяльність. Тобто іноземці та особи без громадянства мають такі ж права і обов'язки, що і громадяни України, якщо інше не впливає з Конституції та законів України. Особи без громадянства мають право займатися в Україні інвестиційною, а також зовнішньоекономічною та іншими видами підприємницької діяльності, передбаченими законодавством України [3].

Право на трудову діяльність передбачає, що іноземці та особи без громадянства мають рівні з громадянами України права та обов'язки в трудових відносинах, якщо інше не передбачено законодавством України та міжнародними договорами України. Особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, мають право працювати на підприємствах, в установах і організаціях або займатися іншою трудовою діяльністю на підставах і в порядку, встановлених для громадян України. А іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для працевлаштування на визначений

термін, можуть займатися трудовою діяльністю відповідно до одержаного у встановленому порядку дозволу на працевлаштування [3].

Право на відпочинок. Відповідно до нього іноземці та особи без громадянства мають право на відпочинок нарівні з громадянами України [3].

Право на охорону здоров'я. Особи без громадянства, які постійно проживають в Україні можуть користуватися медичною допомогою нарівні з її громадянами. Всім іншим іноземцям та особам без громадянства медична допомога подається у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України [3].

Право на соціальний захист включає одержання пенсії та інших видів соціальної допомоги відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України [3].

Особи без громадянства можуть відповідно до законодавства України мати у власності будь-яке майно, успадковувати і заповідати його, а також мати особисті немайнові права. Відповідно до наданого права іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, мають право в порядку, встановленому для громадян України, одержати жиле приміщення, якщо інше не передбачено законодавством України. Право власності на житло особи без громадянства набувають відповідно до законодавства України. Як бачимо, реалізувати дане право може лише обмежене коло іноземців та осіб без громадянства, а саме ті, що постійно проживають в Україні [3].

Законодавчо закріплено, що особи без громадянства, прийняті до навчально-виховних закладів України, мають права і обов'язки учнів і студентів відповідно до законодавства України. Всі інші іноземці та особи без громадянства оплачують своє навчання, якщо інше не передбачено законодавством України та міжнародними договорами України [3].

Особам без громадянства гарантується право на свободу совісті нарівні з громадянами України. Таким чином реалізується право на участь у о Лише іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, мають

право вступати на загальних з громадянами України підставах до легалізованих об'єднань громадян [3].

Незважаючи на досить розвинуту нормативно-правову базу регулювання адміністративно-правового статусу іноземців в Україні, на практиці в цій сфері існують значні проблеми та недоліки.

На нашу думку, з метою захисту і відновлення прав та свобод осіб без громадянства потрібно створювати міжнародні і регіональні форуми які здійснюватимуть впровадження стандартів свобод людини шляхом сприяння, заохочення та допомоги в цій галузі, а також шляхом реакції на порушення свободи людини та використання інтегративних підходів щодо вирішення проблеми.

На осіб без громадянства покладаються і певні обов'язки. Так, відповідно до ст. 66-68 Конституції України вони, як і взагалі кожна людина, що перебуває в Україні, зобов'язані:

- не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки;
- сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом;
- неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей [1].

Водночас іноземці не можуть бути членами політичних партій України, не можуть обирати і бути обраними до органів державної влади та місцевого самоврядування, а також брати участь у референдумах. На іноземців не поширюється загальний військовий обов'язок, вони не проходять військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства України. Вказані обмеження цілком логічно випливають зі ст. 5 Конституції України, згідно якої носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а тому, очевидно, що особа у якої відсутній правовий зв'язок з

державою не повинна брати участь у її управлінні, але і не зобов'язана її захищати [2; с 211].

Відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочин, адміністративні або інші правопорушення на території України, несуть відповідальність на загальних підставах. На вказаних осіб поширюються всі види юридичної відповідальності, які поширюються на громадян України: кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, дисциплінарна, матеріальна відповідальності [3].

Особи без громадянства, які вчинили злочин або адміністративне правопорушення, після відбуття призначеного йому покарання чи виконання адміністративного стягнення можуть бути видворені за межі України. Рішення про видворення їх за межі України після відбуття ним покарання чи виконання адміністративного стягнення приймається органом внутрішніх справ за місцем його перебування з наступним повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення. За рішенням органу внутрішніх справ видворення іноземця та особи без громадянства за межі України може супроводжуватися заборонаю подальшого в'їзду в Україну строком до п'яти років. Строки заборони подальшого в'їзду в Україну обчислюються з дня винесення вказаного рішення. Порядок виконання рішення про заборону подальшого в'їзду в Україну визначається законодавством України [11].

Здійснення особами без громадянства своїх прав і свобод не повинно завдавати шкоди національним інтересам України, правам, свободам і законним інтересам її громадян та інших осіб, які проживають в Україні. Особи без громадянства зобов'язані поважати та дотримувати Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України.

За порушення особами без громадянства встановленого порядку перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, або проживання за недійсними документами, недотримання встановленого порядку реєстрації або пересування і вибору місця проживання,

працевлаштування, ухилення від виїзду після закінчення терміну перебування, а також за недотримання Правил транзитного проїзду через територію України до них застосовуються заходи відповідно до законодавства України [3].

Особі без громадянства, яка порушує законодавство України, якщо ці порушення не передбачають адміністративної або кримінальної відповідальності, може бути скорочено визначений йому термін перебування в Україні. Рішення про скорочення терміну тимчасового перебування іноземця та особи без громадянства в Україні приймається органами внутрішніх справ, Державної прикордонної служби України.

Особи без громадянства зобов'язані покинути територію України у строк, зазначений у рішенні про видворення. У разі прийняття рішення про видворення іноземця або особи без громадянства за межі України в її паспортному документі негайно анулюється віза і вилучаються документи на право перебування в Україні.

Видворення осіб без громадянства, які затримані у межах контрольованих прикордонних районів при спробі або після незаконного перетинання державного кордону в Україну, здійснюється органами охорони державного кордону, а в інших випадках - органами внутрішніх справ. Контроль за правильним і своєчасним виконанням рішення про видворення здійснюється органом, який його прийняв. Особи без громадянства, які підлягають видворенню, відшкодовують витрати, пов'язані з видворенням, у порядку, встановленому законом. Якщо зазначені іноземці та особи без громадянства не мають коштів для відшкодування витрат, пов'язаних з видворенням їх за межі України, видворення здійснюється за рахунок держави.

Фізичні або юридичні особи, які запрошували чи приймали цих іноземців та осіб без громадянства, влаштовували їх незаконний в'їзд, проживання, працевлаштування, сприяли в ухиленні від виїзду після закінчення терміну перебування, в порядку, встановленому законом, відшкодовують витрати, завдані державі видворенням зазначених іноземців та осіб без громадянства.

Отже, провівши дослідження ми дійшли таких висновків, ситуація, коли фізична особа не стає особою без громадянства, може виникнути в силу багатьох причин. Наприклад, особа відмовилася від свого громадянства, бажаючи отримати громадянство іншої держави, але в отриманні нового громадянства йому було відмовлено. У будь-якому випадку становище особи, що не має громадянства, а відповідно, позбавлена будь-якої допомоги і підтримки з боку держави, є сумною.

Відповідно до чинного законодавства України «Особа без громадянства – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином» [3].

Момент виникнення адміністративно-правового статусу іноземних громадян і осіб без громадянства визначається моментом в'їзду на територію України. Досить детально регламентований в даний час порядок в'їзду в Україну і виїзду з України осіб без громадянства. Між тим, необхідно постійно удосконалювати систему обліку такої категорії осіб, як в цілях захисту безпеки і конституційного ладу України, так і в цілях недопущення порушення посадовими особами державних і муніципальних органів прав осіб, які не мають українського громадянства.

Таким чином, регулюючи відносини з іноземними громадянами, держава не тільки визначає їх права і обов'язки, але і, насамперед, забезпечує реалізацію та захист їх правового статусу за допомогою гарантій, які об'єднують умови і засоби, необхідні для здійснення процесу формування юридичного і фактичного становища іноземного громадянина.

Залучення іноземних громадян і осіб без громадянства до адміністративної відповідальності та регулювання адміністративних покарань, що застосовуються до даних особам, в даний час є окремою проблемою. У цій сфері також існують певні прогалини та колізії в законодавстві. Зокрема, законодавцю слід провести більш чітке розмежування між адміністративним видворенням як видом покарання за вчинення адміністративного правопорушення і депортацією як заходом державного примусу. Можливо,

варто було б зупинитися лише на одному варіанті, поширивши його дію на більш широке коло випадків.

Інститут адміністративно-правового статусу іноземних громадян та осіб без громадянства має чималу правову значимість, необхідність для розвитку і підтримки нормальної держави, в тому числі його авторитету як правової держави на міжнародній арені.

Правова система, встановлена Конституцією України та законами України, стає реальною базою подальшого вдосконалення державно-правового статусу особи, включаючи мігранта, що, в свою чергу, має принципове значення для зміцнення демократії, гарантування конституційних прав і свобод людини.

Література:

1. Конституція України//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, Ст. 141. / [Електронний ресурс]: [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Адміністративне право України [Підручник для юрид. вузів і фак./ Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін.]; За ред. Ю.П. Битяка. – 2004. – 401 с.
3. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, Ст.179.
4. Гамалій Л.О. Поняття та особливості адміністративно-правового статусу іноземців в Україні / О. Л. Гамалій // Право і безпека: Науковий журнал. – 2011. – № 2. – С. 122 -126.
5. Голосніченко І. П Адміністративне право України: основні поняття : навч. посіб. / І. П Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова; за заг. ред. І. П. Голосніченка. - К. : ГАН, 2005. - 232 с.
6. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. - К. : Ін Юре, 2002. - 668 с.

7. Кузьменко А. М. Проблеми теоретичного визначення сучасного суб'єкта міжнародного приватного права [Електронний ресурс] / А. М. Кузьменко. - Режим доступу: http://policy.infokiev.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=32&Itemid=41.

8. Конвенція про скорочення безгромадянства (укр/рос) Документ 995_240, чинний, від 11.01.2013, підстава 22-18 [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua

9. Шаптала Н. К. Конституційне право України: навч. посіб. / Н. К. Шаптала, Г. В. Задорожня. – Д. : ЛізуновПрес, 2012 – 472 с.

10. Шапіро В. С. Щодо питань правового регулювання адміністративно-правового статусу громадянина України / В. С. Шапіро // Держава та регіони. Сер.: Право. — 2012 — № 2 . — С. 79–83.

11. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / Коломоєць Т. О. – К.: Юрінком Інтер, 2011 – 576 с.

УДК 340

Юридичні науки

ПРИДБАННЯ ЗБРОЇ, ОСНОВНИХ ЧАСТИН ЗБРОЇ І БОЙОВИХ
ПРИПАСІВ ДО НЕЇ МІНІСТЕРСТВАМИ ТА ІНШИМИ ЦЕНТРАЛЬНИМИ
ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ.

Біліченко В.В.

*Старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
університету внутрішніх справ`*

підполковник поліції

м. Дніпро, Україна

Вогнепальна, пневматична та холодна зброя і бойові припаси до неї, пристрої та патрони до них міністерствами, іншими центральними органами

виконавчої влади, Національним банком України, підприємствами, установами, організаціями можуть придбаватися для:

- ❖ озброєння особового складу охорони, а також окремих осіб, яким за родом служби законом дозволено носіння вогнепальної зброї, пневматичної та холодної зброї, пристроїв;
- ❖ науково-дослідних потреб;
- ❖ навчальних потреб (забезпечення допризовної військової і спеціальної підготовки);
- ❖ спортивних потреб;
- ❖ промислового та любительського полювання;
- ❖ захисту життя, здоров'я та майна громадян;
- ❖ використання на зйомках кінофільмів, у сценічних постановках, циркових виставах;
- ❖ експонування в музеях та виставках;
- ❖ колекціонування.

Дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, пристроїв та патронів до них для вказаних потреб видаються тільки за наявності законодавчого або іншого нормативно-правового акта про надання права працівникам міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Національного банку України, підприємств, установ і організацій користуватися нею при виконанні службових обов'язків лише після вивчення ними матеріальної частини зброї, правил поводження з нею, її застосування та використання, що здійснюється у пунктах вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування після здачі заліку та отримання довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування.

При цьому на роботу, пов'язану з використанням зброї при виконанні службових обов'язків, приймаються особи, які досягли 21-річного віку.

Спортивна зброя (пістолети, револьвери, гвинтівки, гладкоствольні рушниці), мисливська нарізна і гладкоствольна зброя, бойові припаси до неї,

основні частини зброї, пневматична, холодна і охолощена зброя, пристрої та патрони до них купуються у суб'єктів господарювання, які мають відповідні (відповідну) ліцензії (ліцензію) МВС України на здійснення господарської діяльності з виробництва, ремонту вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; з виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами слезоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу за дозволами на придбання, виданими органами поліції.

ВОХОР озброюється карабінами, пістолетами та револьверами за нормами зброї і бойових припасів до неї, що передбачаються для їх озброєння і особового складу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Озброєння її іншими видами вогнепальної зброї (автоматами тощо) допускається тільки за погодженням із Національною поліцією України.

Цивільна охорона озброюється гладкоствольною вогнепальною або пневматичною зброєю. За погодженням з Національною поліцією України, ГУНП допускається озброєння такої охорони і нарізною вогнепальною зброєю за умови суворого дотримання встановлених вимог щодо її зберігання та застосування.

Про вид охорони, кількість працівників, наявної зброї і бойових припасів до неї складаються відомості про наявність вогнепальної зброї і бойових припасів (додаток 1б).

Кількість і вид вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, необхідних для озброєння працівників, які використовуються ними в процесі виконання покладених на них обов'язків, залежно від характеру здійснюваної охоронної діяльності, штатної чисельності зазначених працівників встановлюються керівниками міністерств, інших центральних органів

виконавчої влади та Національного банку України за погодженням з Національною поліцією України згідно з нормами зброї і боєприпасів до неї, що передбачаються для озброєння воєнізованої охорони і особового складу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади .

У навчальних закладах дозволено зберігати нейтралізовану вогнепальну зброю, що приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях з ремонту зброї в стан, який виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт.

Учбова вогнепальна зброя повинна мати:

- сегментний виріз на казенній частині ствола знизу і ПК-41 - зверху;
- наскрізний проріз на початку каналу ствола з виходом його в ділянку патронника завширшки 4 мм і завдовжки в АК та РКК - 48 мм, СКС - 38 мм, ПК - 41 - 51 мм, РПД - 48 мм, ДК та ДКТ - 65 мм, СГД - 60 мм, КК-52 мм, у карабінів зразка 1938 і 1944 років - 57 мм;
- спиляний бойок у всіх зразках зброї;
- спиляні курок (АК, РКК, АКТ, СКС, СГД) чи стояк затворної рами (РКД) у місці удару по ударнику;
- вмонтований обмежувач ствола у ствольній коробці (ПК-41, ДК, ДКМ, КК), який перешкоджає встановленню ствола від бойової зброї на навчальну;
- проточку на казенній частині ствола (ПК-41, ДК, ДКМ, КК) для входження обмежувача ствола, що виступає, усередину ствольної коробки;
- наскрізні поздовжні пази в передній частині ствола зверху та в кришці ствольної коробки.
- На військових кафедрах навчальних закладів III та IV рівнів акредитації зберігається нарізна зброя воєнних зразків, що приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях з ремонту зброї в стан, який виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт.

Навчальними закладами вогнепальна зброя і бойові припаси отримуються за наявності дозволу на придбання, який видається органом поліції.

У сценічних постановках і циркових виставах використовується нейтралізована зброя або охолощена вогнепальна зброя. Для захисту артистів від нападу хижих звірів під час циркових вистав застосовується короткоствольна вогнепальна зброя.

Для експонування в музеях та на виставках міномети, артилерійські гармати, танки, літаки з навчальним стрілецьким озброєнням відпускаються Міністерством оборони України, військовим округом (оперативним командуванням) без дозволу органу поліції. Інша зброя може бути придбана виключно за дозволом на придбання зброї, який видає орган поліції.

Забороняється використовувати для експонування в музеях і на виставках зброю, знайдену в місцях минулих боїв, подаровану або передану громадянами, яка не зареєстрована в органах поліції.

Державні музеї для отримання дозволу на придбання зброї одночасно з письмовим зверненням до УП ЦОУП та УП ЦОУП надають копію договору дарування зброї, завірену в установленому законодавством порядку.

Придбання державними музеями колекцій зброї і бойових припасів до неї у фізичних та юридичних осіб здійснюється за письмовим зверненням музею та за погодженням з органами поліції.

Вогнепальна зброя, що надходить до державних музеїв, перед експонуванням її власниками подається до майстерень з ремонту зброї, де вона має бути перероблена до стану, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт, шляхом:

- просвердлення відтулини діаметром не менше 5 мм у казенній частині зброї без ушкоджень написів і тавра;
- вилучення чи спилення бойка.
- Набої до стрілецької зброї експонуються в музеях тільки в розрядженому стані (без пороху).

Підставою для видачі органом поліції дозволу на придбання вогнепальної, пневматичної, холодної зброї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них і бойових припасів підприємствам, установам, організаціям є:

заява керівника підприємства, установи, організації, у якій зазначаються кількість зброї, основних частин зброї і бойових припасів, що купуються, номер та строк дії дозволу на право відкриття та функціонування об'єкта;

завірена керівником підприємства, установи, організації копія акта про придатність приміщення, де зберігатимуться зброя та бойові припаси, основні частини зброї, пристрої та патрони до них, що складається комісією, до складу якої входять представники органу поліції, органу державного нагляду (контроль) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки та підприємства, установи, організації;

наказ керівника підприємства, установи, організації про призначення особи відповідальною за придбання зброї і бойових припасів;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Суб'єкт господарювання, діяльність якого пов'язана з функціонуванням стрілецьких тирів, має право на користування та зберігання зброї (крім зброї військових зразків, що знаходяться на озброєнні), яка відповідає стандартам (правилам) міжнародних чи національних спортивних федерацій, несучасної стрілецької зброї, мисливської зброї, пристроїв.

Приміщення стрілецького тиру повинно:

- відповідати вимогам ДБН В.2.2-13-2003 "Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди";
- мати висновок Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру щодо відповідності приміщень заходам безпеки, які

висуваються до них, і придатності проведення в них стрільби з певних видів зброї.

Література:

1. Наказ від 21.08.98 №622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»

2. Наказ від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»

УДК 349.42

Юридичні науки

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РОСЛИН В УКРАЇНІ

Болобан Д.А.,

студент юридичного факультету

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник: Щипанова О.О., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

У сільському господарстві України з певними застереженнями допускається вирощування для промислових потреб наркотичних рослин, до яких відносяться мак снотворний та коноплі, оскільки окрім можливості виготовлення з цих рослин наркотичних засобів, ці рослини є важливою сировиною для різних сфер господарства. Так, волокна коноплі використовують для виробництва тканин, паперу, мотузок і ниток; з насіння добувають олію і використовують у фармацевтичній сфері; крім того коноплі

можна застосовувати в якості палива і корму для тварин (починаючи від великої рогатої худоби і закінчуючи птахами). Що стосується маку снотворного, то його використовують для виробництва фармацевтичних препаратів, його насіння можуть використовувати як в харчових цілях, так і для виробництва олії, яка потім використовується в фармацевтичній та косметичній сфері.

Вирощування наркотичних рослин охоплюється виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарських товаровиробників, у процесі якої виникає, змінюється та припиняється самостійна специфічна група аграрних правовідносин – правовідносин у сфері вирощування наркотичних рослин.

Незважаючи на важливість даного інституту аграрного права, особливості правового регулювання даної сфери правовідносин спеціалістами в сфері аграрного права ні на монографічному рівні, ні на рівні окремих наукових праць не досліджувалися.

З огляду на таку специфічність та малодослідженість даного інституту аграрного права, вважаємо актуальним дослідити у даній роботі питання, що стосуються особливостей провадження сільськогосподарськими виробниками діяльності з вирощування наркотичних рослин та визначити перспективи розвитку даного інституту аграрного права.

В Україні, питання правового регулювання вирощування наркотичних рослин регламентується біля 90-та нормативними актам, як рівня законів, так і підзаконних нормативних актів.

Стаття 7 Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» (далі – Закон) забороняє культивування в Україні наркотичних рослин, за винятком рослин, включених до третього списку першої таблиці Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – Список), до яких відносяться рослини виду мак снотворний і рослини виду коноплі у випадку дотримання певних умов [1].

Такими умовами є культивування маку снотворного лише для виробництва насіння лише за умови використання насіння, зібраного із сортів рослин, у висушеній соломі яких вміст морфіну не перевищував 0,15 відсотка та культивування конопель у промислових цілях, окрім виробництва та виготовлення наркотичних засобів і психотропних речовин, за умови використання насіння, зібраного із сортів рослин, у висушеній соломі яких вміст тетрагідроканнабінолу не перевищував 0,08 відсотка [2].

Відповідно до ст.15 Закону культивування таких рослин можуть здійснювати лише юридичні особи незалежно від форми власності в межах квот встановлених Кабінетом міністрів України та за умови отримання ними ліцензії у порядку передбаченому Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Для отримання зазначеної ліцензії особі необхідно звернутись до Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками із заявою про отримання ліцензії, додавши до неї документи визначені «Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці I переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку» затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 2016 р. № 282 (далі - Умови).

Крім того, суб'єкт господарювання, який здійснює дану діяльність, повинен відповідати цілому ряду вимог визначених в законодавстві. Так, по перше, керівник юридичної особи, що провадить дану діяльність, повинен мати спеціальну освіту, оскільки Умовами передбачено, що для отримання ліцензії необхідно подати копію свідоцтва, що підтверджує професійну придатність керівника. Крім того, відповідно до п.п.1 п.31 Умов працівники, що за своїми службовими обов'язками отримують доступ до наркотичних засобів, повинні

мати свідоцтво, що підтверджує професійну придатність та відповідно до п.21 Умов, повинні мати довідки відповідного державного або комунального закладу охорони здоров'я про відсутність психічних розладів, пов'язаних із зловживанням алкогольними напоями, наркотичними засобами чи психотропними речовинами, а також про відсутність серед зазначених працівників осіб, визнаних непридатними до виконання окремих видів діяльності, пов'язаних з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та довідку МВС про відсутність не знятої чи не погашеної в установленому порядку судимості за вчинення злочину середньої тяжкості, тяжкого та особливо тяжкого злочину або злочину, пов'язаного з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, у тому числі вчиненого за межами України [3].

По друге, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. № 1026 «Про затвердження Умов запобігання розкраданню рослин, включених до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» під час провадження цієї діяльності юридична особа підставі виданого Національною поліцією дозволу повинна використовувати об'єкти і приміщення, що відповідають установленим законодавством вимогам [4]. Відповідно до цих вимог об'єкти, які використовуються для культивування рослин, включених до таблиці I переліку, розташовані на відстані не менше ніж 0,5 кілометра від населених пунктів, 0,5 кілометра - від автомобільних доріг загального користування державного значення, залізничних шляхів сполучення, не менше ніж 3 кілометри - від міст, що мають спеціальний статус, республіканського і обласного підпорядкування, а також державного кордону України [3].

Також дані вимоги передбачають, те що, місця посівів наркотичних рослин повинні бути обладнані обмежувальними пристроями для проїзду сторонніх транспортних засобів та покажчиками з написом (на підходах до території поля, що охороняється, установлюються добре видимі покажчики з написом, наприклад: “Прохід (проїзд) заборонено (закрито)”, “Об'єкт

охороняється”), а місця очищення насіння маку та конопель, переробки стебел конопель повинні бути ізольовані від загальної території суб’єкта господарювання, мати огорожу, що обмежує вільний доступ та обладнаними пропускними пунктами, місцем для зважування готової продукції та пожнивних залишків із справними вагами та місцем для знищення залишків рослин або їх пожнивних залишків [3].

Крім того, для запобігання розкраданню рослин, а також отриманої з них готової продукції чи відходів таких рослин, юридична особа зобов’язана вжити таких заходів до забезпечення режиму охорони посівів, місць зберігання і переробки зазначених рослин, як: унеможливлення потрапляння сторонніх осіб на об’єкти; організація пропускного режиму на об’єктах; ведення журналу обліку осіб, допущених на об’єкти, за формою, що затверджується МВС; обладнання контрольно-пропускних пунктів на об’єктах; ведення журналу обліку рослин, які зберігаються та знищуються, відходів таких рослин за формою, що затверджується Держлікслужбою; у разі провадження діяльності, пов’язаної з отриманням з рослин готової продукції, ведення журналу обліку такої продукції; цілодобова охорона об’єктів і приміщень, в яких культивуються, використовуються, зберігаються та знищуються рослини, а також використовується, зберігається та знищується отримана з них готова продукція чи відходи таких рослин (далі - об’єкти), згідно з порядком, що встановлюється МВС [4]. При чому відповідно до цього порядку охороняти дані об’єкти фермер самостійно чи найнявши сторожа не вправі, а лише підрозділи поліції охорони чи воєнізованої охорони. Крім того, така охорона повинна виставлятися на дані об’єкти, з моменту формування коробочок маку не менше ніж у 50 відсотків рослин, які розміщені на площі об’єкта [5].

Слід зазначити, що дані правила охорони об’єктів не розповсюджуються на суб’єкти господарювання, що здійснюють культивування для промислових цілей, використання, зберігання та знищення рослин роду коноплі за умови використання насіння, зібраного із сортів рослин, у висушеній соломі яких

вміст тетрагідроканнабінолу не перевищував 0,08 відсотка, здійснюються без вжиття заходів, передбачених абзацами другим - шостим цього пункту [4].

По третє, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2008 р. №1129 «Про порядок придбання кондиційного і репродуктивного насіння для культивування рослин, що містять малі кількості наркотичних речовин, для промислових цілей», суб'єкти господарювання, що провадять дану діяльність, зобов'язані придбавати для посіву лише кондиційне і репродуктивне насіння маку снотворного та рослин роду конопель, внесених до Реєстру сортів рослин України, відповідно не нижче першої та другої репродукції у суб'єктів насінництва та розсадництва, занесених до Державного реєстру виробників насіння і садивного матеріалу, для культивування включених до Списку, рослин, що містять малі кількості наркотичних речовин, для промислових цілей на договірних умовах [6].

Що стосується організації роботи аграрного підприємства, що здійснює дану діяльність, то законодавством теж передбачено ряд вимог.

Так, для збирання наркотичних рослин повинні використовуватись комбайни, що обладнані пристроями для подрібнення пожнивних залишків. Механізми комбайнів після збирання врожаю в той же день очищуються від відходів, а подрібнені пожнивні залишки у присутності комісії, до складу якої включаються керівники суб'єкта господарювання і територіального органу Національної поліції та представник структурного підрозділу територіального органу Національної поліції з питань протидії наркозлочинності, розкидаються по полю, після чого проводиться дискування цього поля та його переорювання [7].

У випадку прийняття суб'єктом господарювання рішення про знищення посівів рослин з будь-яких причин, такі посіви у присутності комісії після скошування подрібнюються та знищуються таким самим способом, як і вказані вище пожнивні залишки [7].

Що стосується очищення насіння маку та переробки стебел коноплі, то воно здійснюється суб'єктом господарювання на спеціально відведеному об'єкті

чи у приміщенні зерноочисними машинами, обладнаними спеціальними пристроями для збирання відходів. Механізми зерноочисних машин після очищення насіння маку чи переробки стебел коноплі в той же день очищуються від відходів, а пожнивні залишки щодня після зважування спалюються в присутності комісії. За результатами вказаних вище дій складаються засвідчені членами комісії акти у трьох примірниках, один з яких залишається у суб'єкта господарювання, а інші надсилаються Національній поліції та Держлікслужбі [7].

Крім того, суб'єкт господарювання зобов'язаний у фазі повної зрілості перед збором урожаю рослин виду мак снотворний та у фазі цвітіння не менше ніж 50 відсотків рослин роду коноплі провести у встановленому законом порядку відбір зразків рослин для проведення перевірки в спеціалізованих установах для визначення вмісту наркотичних речовин у їх висушеній соломі, про результати якої протягом 10 днів він повинен повідомити Держлікслужбу. У випадку ж перевищення допустимих меж вмісту наркотичних речовин у даних рослинах, суб'єкт господарювання у строк, визначений приписом органу Національної поліції або розпорядженням Держлікслужби зобов'язаний, знищити ці посіви, за винятком встановлених в законодавстві випадків [7].

Також, суб'єкти господарювання, що провадять дану діяльність, повинні вести облік готової продукції та знищених після очищення і переробки залишків і до 1 жовтня подавати Держлікслужбі звіт про результати діяльності із зазначенням кількості вирощених і перероблених наркотичних рослин [7].

Отже, вирощування наркотичних рослин є доволі важливим інститутом аграрного права України, оскільки дані рослини є важливою сировиною для різних сфер господарства. Проте, у зв'язку з можливістю використання даних рослин для виробництва наркотичних засобів, цей інститут має особливе правове регулювання, яке полягає в особливому державному контролі за діяльністю підприємств, які здійснюють вирощування наркотичних рослин та чіткій регламентації усіх процесів, які відбуваються під час провадження даної діяльності. Дані обставини, в поєднанні з відсутністю державної підтримки

даного різновиду сільськогосподарської діяльності, сприяють тому, що аграрні товаровиробники не зацікавлені в вирощуванні даних рослин, в наслідок чого в Україні кожного року скорочується чисельність посівів наркотичних рослин та агропідприємств які їх вирощують на законних підставах.

Тому з огляду на це, державі було б доцільно створити програму підтримки даної сфери сільського господарства, яка б включала систему різних стимулів для агропідприємств які займаються даною діяльністю, таких як, наприклад, встановлення податкових пільг та «канікул», створення сприятливих кредитних програм, спрощення процедур отримання в користування земельних ділянок, отримання спеціальних дозволів, свідоцтв, ліцензій тощо.

Література:

1. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 10. – Ст.620.

2. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: постанова Кабінету Міністрів України від 06 травня 2000 року № 770 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF?test=XX7MfyrCSgky/M6IZiF1b.lCHI4dQs80msh8Ie6>.

3. Деякі питання ліцензування господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці I переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку: постанова Кабінету Міністрів України від 06 квітня 2016 року № 282 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/282-2016-%D0%BF>.

4. Про затвердження Умов запобігання розкраданню рослин, включених до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 року № 1026 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1026-2008-%D0%BF>.

5. Про затвердження Порядку організації охорони об'єктів і приміщень, у яких культивуються, використовуються, зберігаються та знищуються нарковмісні рослини, а також використовується, зберігається та знищується отримана з них готова продукція чи відходи таких рослин: наказ Міністерства Внутрішніх справ України від 27 жовтня 2010 року № 507 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0267-11>.

6. Про порядок придбання кондиційного і репродуктивного насіння для культивування рослин, що містять малі кількості наркотичних речовин, для промислових цілей: постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 року № 1129 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-2008-%D0%BF>.

7. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом: постанова Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 року № 589 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-%D0%BF/print>.

УДК 342

Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Волков Я.С.

курсант факультету податкової міліції

Університет ДФС України

м.Ірпінь

У статті наведено аналіз деяких проблемних аспектів розуміння змісту, ознак та сутності такого правового явища, як «адміністративний процес», проведеного на підставі проведених досліджень у галузі адміністративного права. Розглянуто поняття юридичного процесу у зв'язку з розумінням адміністративного процесу як його структурної одиниці. Наведено бачення щодо підходів до детермінації поняття адміністративного процесу.

Ключові слова: юридичний процес, адміністративний процес, підхід до розуміння адміністративного процесу, ознаки юридичного процесу, ознаки адміністративного процесу.

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної юридичної науки є визначення поняття адміністративного процесу як юридичної категорії, його структури та змісту, специфічних рис. Проте до теперішнього часу вчені не прийшли до єдиного розуміння адміністративного процесу.

Існує декілька теорій, з даного питання, але жодна з існуючих теорій не може привести необхідну кількість якісних аргументів, щоб остаточно зняти дискусію навколо питання розуміння адміністративного процесу. Наукові дослідження поняття адміністративного процесу почалися ще з середини 1960-х років. Різними авторами написано безліч статей, монографій, дисертацій, висловлено безліч думок.

Над підходом до визначення терміну адміністративного процесу працювали такі вчені, як О. М. Якуба, Г. І. Петров, В. С. Та- девосян, Д. Н. Бахрах, В. І. Новосолов, М. І. Піскотін, Н. Г. Саліщева, А. В. Са- мойленко, К. Р. Балаба, Д. В. Осинцев, А. А. Стребкова, А. А. Дьомін, Є. В. Додін та ін. Ця стаття звертає увагу на проблематичність обрання найбільш аргументованого підходу до визначення поняття «адміністративний процес», недоліки аргументації при обранні того чи іншого підходу і визначення поняття адміністративного процесу на підставі найбільш аргументованого підходу до розуміння його сутності і змісту, розуміння його ознак.

Перш ніж перейти до визначення поняття «адміністративний процес» та аналізу його сутності, необхідно дати визначення загального поняття «процес». У словнику російської мови процес визначається як «хід якого-небудь явища, послідовна зміна станів, стадій розвитку». Найбільш точним визначенням процесу, на мою думку, є визначення процесу як сукупності дій і подій, що призводять до певного результату. Він характеризується динамічністю, неодноразовістю, відомим ступенем формальності і результативністю. Об'єктивність поняття «адміністративний процес» системно співвідноситься із загальним поняттям «юридичний процес». На думку деяких вчених, з якою варто погодитися, особливе значення має виділення стадій юридичного процесу, що свідчить про певний рівень розвитку наукової думки в галузі дослідження тієї чи іншої галузі та юридичного процесу загалом. Ступінь пізнання даного явища, що дозволяє виділити стадії його юридичного буття, відображає еволюцію розвитку юридичного процесу.

Юридичному процесу, на думку Д. М. Бахраха, притаманні такі ознаки: — усвідомленість і цілеспрямованість; — являє собою реалізацію владних повноважень суб'єктами публічної влади; — детально регламентований; — фіксується документально; — спрямований на досягнення певного юридичного результату, рішення індивідуальних справ [1].

С. Н. Махина висловлює думку, що юридичний процес: — має характер розгляду певної юридичної справи; — являє собою правову форму діяльності уповноважених державних органів; — являє собою діяльність, пов'язану із застосуванням норм права; — обов'язково має документальне оформлення; — пов'язаний з необхідністю застосування методів і засобів юридичної техніки [2].

Узагальнивши вищесказане, юридичний процес: — регламентується процесуальними нормами; — має владний характер і застосовується суб'єктами публічної влади; — має стадії; — спрямований на досягнення юридичного результату і має значний ступінь документальної фіксації. Крім того, слід наголосити, що одним із найбільш важливих ознак юридичного процесу

повинно бути розвернуте процесуальне законодавство. Це показник самоорганізації влади, який сприяє уніфікації владних процедур, підвищенню рівня гласності цих процедур.

Сам по собі розвиток процесуального законодавства сприяє виконанню такого принципу правової держави, як підпорядкування влади праву. Також процесуалізація сприяє ефективному інформуванню невідних суб'єктів про порядок розгляду та вирішення спорів, закріплює гарантії реалізації прав та інтересів цих суб'єктів, забезпечує умови для ефективності всієї державної діяльності.

Ціль юридичного процесу полягає в забезпеченні ефективної та законної реалізації норм матеріального законодавства України, досягнення певного юридичного результату. Адміністративний процес, поряд із загальними ознаками, має і власні, особливі ознаки, наявність яких обумовлює його відносно автономне існування в структурі юридичного процесу. До ознак адміністративного процесу слід віднести: — стадійність.

Адміністративний процес існує в сукупності алгоритмічно пов'язаних стадій, тобто певних стадій, що існують та відправляються в певній закріпленій послідовності; — є об'єктом правової охорони. За порушення норм адміністративного процесу або заважання його реалізації передбачена певна юридична відповідальність; — передбачає дотримання певних строків. Законодавчо встановлюються певні строки, в рамках яких існують стадії адміністративного процесу та в рамках яких вони реалізуються; — наявність певного кола суб'єктів.

Особливістю адміністративного процесу є його публічно-правова природа, а також наявність специфічних суб'єктів, які також походять з публічно-правового поля; — наявність власної системи гарантій. Наприклад, в нормах адміністративного процесу існують санкції, які передбачають певні покарання за порушення правової лінії поведінки; — похідною буття процесу є видання правових актів та ін.

По відношенню до розуміння адміністративного процесу традиційно склалися два основних підходи: — широкий підхід; — вузький підхід. Існують і інші бачення класифікації підходів до визначення терміну «адміністративний процес».

За розумінням А. А. Дьоміна, адміністративний процес — це процедура три-стороннього вирішення спорів (адміністративних та дисциплінарних) у будь-якому органі держави та при будь-якому способі організації такого розгляду. Таким чином, змістом адміністративного процесу згідно з цим розумінням адміністративного процесу є спір про право та діяльність державного органу по вирішенню цього спору.

А. Ф. Клейнман вважає, що адміністративний процес існує тільки в судових органах при розгляді адміністративно-правових справ на судових засіданнях в суді будь-якої інстанції.

В. Д. Сорокін акцентує увагу на тому, що адміністративний процес є процесуальною формою виконавчої влади, що, таким чином, виключає юридичний підхід до розуміння адміністративного процесу. При цьому беззаперечно можна сказати, що адміністративний процес є державно-владною діяльністю, що реалізується уповноваженими державою суб'єктами.

Наприклад, існує така класифікація поглядів дослідників на місце адміністративного процесу в системі права України: — адміністративний процес — це виключно адміністративне судочинство; — адміністративний процес — це виконавчо-розпорядча діяльність органів публічної влади; — адміністративний процес — це діяльність із притягнення до адміністративної відповідальності та застосування заходів адміністративного примусу; — адміністративний процес — це складова категорії адміністративної процедури. Визначення даного поняття практично зводиться до двох підходів. Виділення інших підходів по суті зводиться до дроблення двох устояних поглядів — широкого та вузького підходів до визначення адміністративного процесу.

Вузький підхід зводить розуміння адміністративного процесу до регламентованої законом діяльності з вирішення спорів, що виникають між

сторонами адміністративних правовідносин, що не перебувають у відносинах службового підпорядкування між собою, а також щодо застосування заходів адміністративного примусу [3].

М. І. Піскотін розуміє адміністративний процес як процес розгляду спору про адміністративне право. Два вищенаведених розуміння надають адміністративному процесу винятково яскраве юрисдикційне забарвлення. У рамках вузького підходу дещо розширює межі розуміння адміністративного процесу А. П. Ключниченко, який пропонує розглядати адміністративний процес як порядок здійснення державними органами специфічної діяльності щодо застосування адміністративного примусу, розгляду скарг, протестів і заяв, розгляду спорів, пов'язаних з управлінською сферою. Однак, як ми бачимо, в даному визначенні акцент також робиться на юрис- дикційний характер адміністративного процесу [11].

Апогеєм категоричності в даному підході може служити позиція А. В. Самойленко, який наполягає, що рамки адміністративного процесу повинні замикатися порядком застосування заходів адміністративного примусу. Як бачимо, вихідною точкою розвитку теорії вузького підходу до визначення адміністративного процесу є, як вважають прихильники цього підходу, його юрисдикційність.

В. Д. Сорокін відмічає, що «до структури адміністративного процесу входять провадження, які вже мають певне законодавче закріплення: — провадження по прийняттю нормативних актів державного управління; — провадження по пропозиціях та заявах громадян та зверненнях органі- зацій у сфері державного управління; — провадження по адміністративно-правових скаргах та спорах; — провадження по справах про заохочення; — провадження по справах про адміністративні правопорушення; — провадження по дисциплінарних справах; — реєстраційні провадження; — ліцензійні провадження; — виконавчі провадження».

Як бачимо, адміністративний процес, по суті, розглядається як сукупність певних проваджень. Однак специфікою адміністративного процесу є те, що

управлінська діяльність держави спрямована на вирішення завдань позитивного характеру, а не зводиться за своїм змістом до юрисдикції, яка, у свою чергу, не тотожна . Крім того, вся сукупність проваджень, що становить адміністративний процес, регулюється окремою самостійною галуззю права — адміністративно-процесуальною.

Розглядаючи адміністративний процес у широкому розумінні, до його ознак слід віднести те, що явище «адміністративний процес»: — є складавою управлінської діяльності; — носить правозастосовний характер, причому застосовуються в процесі його реалізації норми різних галузей права, хоча, безумовно, в першу чергу адміністративного; — являє собою систему адміністративних проваджень; — специфічне і широке коло суб'єктів адміністративно-процесуальної діяльності. Безумовно, явище «адміністративний процес» є цілісним, і всі спроби об ґрунтувати наявність кількох самостійних адміністративних процесів неспроможні. В даному випадку має сенс говорити про єдиний адміністративний процес, в рамках якого існує три складові його частини, які за суттю та змістом підрозділяють процедури на три види: — адміністративно-судові процедури, що полягають у розгляді публічно- правових спорів в адміністративних судах; — адміністративно-управлінські процедури, в рамках яких здійснюється виконавчо-розпорядча діяльність; — адміністративно-юрисдикційні процедури, в рамках яких здійснюється розгляд справ про адміністративні правопорушення та застосування заходів адміністративного примусу.

Слід відзначити, що адміністративні процедури тісно пов'язані з поняттям процесуального примусу. Кожній складовій адміністративного процесу притаманні відповідні заходи процесуального примусу. В деяких випадках ці заходи за призначенням та змістом збігаються, але не завжди. Адміністративно-судовим процедурам властиві заходи процесуального примусу. На жаль, щодо адміністративно-управлінських процедур певні заходи адміністративного примусу не визначені законодавчо, тільки закріплюються права владного суб'єкта, але закріплення таких заходів вважається, безумовно, корисним [7].

Адміністративно-юрисдикційним процедурам відповідають адміністративні заходи процесуального примусу, які отримали своє закріплення в Кодексі України про адміністративні правопорушення. Таким чином, на мою думку адміністративний процес слід розуміти як сукупність адміністративних процедур, або, іншими словами, адміністративний процес — це врегульована нормами адміністративно-процесуального права діяльність органів публічної влади (органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, судів), спрямована на розгляд і вирішення адміністративних справ, враховуючи всі аспекти реалізації адміністративно-розпорядчої діяльності держави.

Отже, виходячи з вищевикладеного, адміністративний процес не можна розглядати ані в "широкому", ані у "вузькому" розумінні, як це зазначалося раніше в юридичній літературі. Змінилися завдання процесу, його ідеологія. Тому розгляд індивідуальних справ, що виникають в управлінській діяльності, є адміністративними процедурами (провадженнями), в тому числі й притягнення до адміністративної відповідальності, а розгляд справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у судовому (позовному) порядку є адміністративним процесом.

Література:

1. Бахрах Д. Н. Административное право : навчальний посібник для вищих начальних закладів / Д. Н. Бахрах. — Х., 2008. — С. 300.
2. Махина С. Н. Административный процесс: проблемы теории, перспективы правового регулирования / С. Н. Махина ; науч. ред. Ю. Н. Стариков ; ВГУ. — 2001. — С. 42-44.
3. Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України : навчальний посібник / Е. Ф. Демський. — К., 2008. — С. 17.
4. Беньковський С. Ю. Правові засади та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / С. Ю. Беньковський. — Х., 2009. — 219 с.
5. Лунев О. Ю. Вопросы административного процесса / О. Ю. Лунев // Правознавство. — 1962. — № 2. — С. 27–33.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122 .

7. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

8. Іщенко В.В. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері оподаткування: сучасні доктринальні підходи / В. В. Іщенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – 2011. – № 2 (21). – С. 229–231.

9. Колпаков В. К. Адміністративне право України : Підручник. – К. : Юрінком Інтер, – 1999. – 736 с. 10. Савранчук Л. Л. Стадії адміністративного провадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvknus/2011_3/savran.htm.

11. Масленников М. Я. Применение административных взысканий : учеб. пособие / М. Я. Масленников. – Калинин КГУ, 1986. – 75 с.

12. Тацишин І. Б. Адміністративне право України: навч. посібник / І. Б. Тацишин. – Львів: Новий світ, 2011. – 308 с. 2013

УДК 347.77

Юридичні науки

ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ДОМЕННІ ІМЕНА ІНТЕРНЕТУ

Гейко А.В.

*Студент факультету менеджменту та маркетингу
Національний технічний університет України «київський політехнічний
інститут ім. І. Сікорського»*

Ключові слова. Доменне ім'я, доменна зона, торговельна марка, кіберсквотинг, тайпсквотинг.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні немає чіткої законодавчої бази, яка б дозволила однозначно вирішувати питання порушення прав на доменні імена в мережі Інтернет. Проблеми виникають не лише на етапі визначення виду та розміру покарання за правопорушення, а й при визначенні осіб, які повинні бути притягнені до відповідальності. Причиною цього являється недостатня освітленість проблеми.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Не одна наукова праця була присвячена вивченню природи прав на доменні імена, серед них можна виділити роботи Ляшенко А., Андропова А., Ткаченко Д., Яхин Ю., Бойко Д., Демченко Т. та інших. Проте залишаються частково вирішеними, або не до кінця висвітленими ряд питань, зокрема: порядок врегулювання спорів щодо прав на доменні імена, проблема правового регулювання відносин власності на законодавчому рівні на доменних імен та суміжним з ним правом індивідуалізації суб'єктів цивільного обігу на товари та послуги.

Мета статті - показати що собою являють права на доменні імена, інструменти, які їх встановлюють та регулюють, висвітлити основні проблеми захисту прав на них в Інтернет просторі.

Виклад основного матеріалу. Всю історію людства, починаючи ще із первіснообщинного ладу, існувала проблема захисту власності від недобросовісної діяльності з боку інших осіб. Про задокументовані права власності суспільство заговорило уже за часів становлення складних економічних систем, а зараз ці права поширюються не лише на матеріальні речі. Останнє пов'язане з тим, що ми живемо в епоху інформаційного суспільства і власність не обмежується лише фізичними об'єктами. Так збереження прав власності в мережі Інтернет, що є одним із основних інструментів будь-якого бізнесу XXI століття, наразі являється дуже важливою проблемою.

В даній роботі ми поговоримо про один із ключових елементів Інтернет простору – про доменні імена. Відповідно до Закону України про телекомунікації, доменне ім'я - ім'я, що використовується для адресації

комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті [1]. Головним призначенням доменних імен є ідентифікація ресурсу в мережі Інтернет і забезпечення адресації. Домен як символна адреса інформаційного ресурсу в телекомунікаційній мережі автоматично направляє користувача IP-адреси через систему DNS-серверів [2].

Доменні імена мають свою структуру. Вони складається з декількох частин, кожна з яких називається доменом того, чи іншого рівня. Останній елемент доменного імені становить домен верхнього рівня та вказує на певну домену зону - частину всесвітньої мережі, котра вміщує в собі данні про адреси всіх зареєстрованих в цій зоні інформаційних ресурсів [3].

Окрім того домени верхнього рівня поділяються на два типи: міжнародні та національні. До міжнародних належать доменні імена типу ".com", реєструються комерційними організаціями, ".org", для некомерційних структур, що не відповідають критеріям інших доменів, ".net", для установ, що зайняті мережевими технологіями, таких як Інтернет провайдерів та інших, ".biz", для бізнес структур тощо. Вони складаються з трьох чи більше букв латинського алфавіту та не вказують на конкретні держави чи інші адміністративні утворення. Національні домени верхнього рівня ієрархічного адресного простору мережі Інтернет включають дві літери та позначають вихідний код країни, в якій вони зареєстровані. Наприклад .ua - для України, .pl - для Польщі, .us - для Сполучених Штатів Америки тощо [3], [4].

Закон України «Про телекомунікації» постановляє, що утворення адресного простору, розподілі надання адрес, маршрутизація інформації між адресами відбувається згідно із документами Міжнародної корпорації з присвоєння номерів та імен мережі Інтернет (ICANN) та міжнародних організацій [5].

Реєстратором нульового домену являється структура ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers). Крім того Корпорація з управління доменними іменами та IP-адресами встановлює правила реєстрації у міжнародних доменах. Правила реєстрації в національних доменах визначаються реєстраторами та/або органами влади відповідних країн. На

сьогодні в Україні налічується близько 16 юридичних осіб - реєстраторів в домені .UA [6].

Але ще до реєстрації доменного імені у суб'єктів господарювання виникають проблеми захисту прав на нього.

Сьогодні найпоширенішим видом порушення прав на доменні імена в мережі Інтернет являється кіберсквотинг. Він полягає у реєстрації третіми особами доменних імен з порушенням прав власності комерційних позначень (торгових марок, комерційних найменувань і т. п.). Головною ціллю такого роду правопорушень є отримання вигід і переваг в конкуренції [7].

З проблемою кіберсквотинга в доменній зоні .UA і проблемою вирішення доменних спорів українськими судами зіштовхнулись міжнародні і всесвітньовідомі компанії, такі як Google Inc., eBay inc., Tiffany & Co. та інші.

Із недосконалістю судової системи України та проблемами кіберсквотингу зіткнулись навіть всесвітньо відомі компанії, такі як Google Inc., Міжнародна футбольна організація (FIFA), eBay inc., Tiffany & Co. та інші.

Законодавство України допомагає захистити права на доменні імена за допомогою таких інструментів:

- Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». На нього зручно спиратись, якщо способом захисту є припинення порушення прав на знак для товарів і послуг, який використовується в доменному імені без дозволу власника.

- Законодавство про телекомунікації і Правила домену .UA. Обидва можуть бути використані при захисті через відміну делегування, здійсненні передачі прав (делегуванні) доменного імені, а також перетині технічного обслуговування доменного імені.

Різновидом кіберсквотингу є тайпсквотинг. Цей тип правопорушень є засідкою для тих, хто допускає помилки при введенні адреси для посилання на сайт, або ж не знає правильного варіанту написання фірм або товарів. Полягає тайпсквотинг у тому, що в доменному іменні використовуються назви торгових

марок із заміною деяких букв чи символів, наприклад, у ТМ Sprite замість букви «i» буде використана буква «l»: sprlte.com [7].

Захист виключних прав на результати інтелектуальної власності і на засоби індивідуалізації здійснюються шляхом пред'явлення вимог про виникнення ситуацій порушення прав або таких, які створюють загрозу їх порушення, особі, яка скоїла такі дії або готується до їх скоєння.

При побудові захисту правовласнику буде необхідно довести наступне:

- Факт приналежності позивачу виключних прав на товарний знак, найменування фірми;
- Чи являється позначення, яке використовується в доменному імені, схожим з товарним знаком або найменуванням фірми в такій мірі, що їх можна сплутати;
- Чи використовується доменне ім'я для просування тих товарів і послуг, котрі входять в область охорони товарного знаку, тобто однорідних товарів і послуг.

Висновки. Підведемо підсумки вище сказаному. На разі в Україні діє нечітка і неоднозначна система вирішення судових спорів щодо прав на доменні імена в мережі Інтернет. За часту не таким важчим являється змушення правопорушників припинити злодіяння, як визначення осіб, які мають відповісти або понести покарання за скоєний злочин.

Виділимо основні аспекти, на які слід звертати увагу, виходячи із практики доменних конфліктів на сьогодні:

1) Документи, які б зазначали прав на знак для товарів чи послуг (значно підвищить ймовірність захисту прав в суді, якщо торгова марка признана добре відомою в Україні);

2) Дозвіл або заборона делегування прав на доменні імена за часту регулюється недержавними нормативно-правовими актами, і це зумовлює зтянутість та інколи непередбачуваність судових рішень;

3) в позовах, стосовно порушення прав на доменні імена, одну із провідних ролей грає правильно сформовані вимоги і ретельно відібрані відповідачі.

Література

1. Закон України Про охорону прав на знаки для товарів і послуг від 15 грудня 1993 року (редакція -21.05.2015, підстава 317-19) - N 3689-ХІІ, м. Київ
2. Яхин Ю. А. Материали научной интернет-конференции «Домен и доменное имя» [Електронний ресурс] / Ю. А. Яхин. — Режим доступу : <http://www.internetlaw.ru/forum/index.php?board=1;action=display;threadid=169>
3. Цивільне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 468 с.
4. ЩО ТАКЕ ДОМЕННЕ ІМ'Я В ІНТЕРНЕТ, І ЯК ЙОГО ОТРИМАТИ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.patent.net.ua/intellectus/patentbureau_news/about_intellectual_property/1076/ua.html.
5. Ткаченко Д. Природа прав на доменні імена та методи їх юридичного захисту в Україні [Електронний ресурс] / Дмитро Ткаченко – Режим доступу до ресурсу: <http://flexr.com.ua/library/article/240>.
6. Перелік акредитованих Реєстраторів доменних імен в домені .УКР [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://uanic.net/spisok-akkreditovannykh-registratorov-domennykh-imen-v-domene-ukr/>.
7. Ляшенко А. Топ 10 вопросов о доменах [Електронний ресурс] / Анна Ляшенко – Режим доступу до ресурсу: http://1.protokol.com.ua/ua/top_10_voprosov_o_domennah/.
8. Ляшенко А. Киберсквоттинг по-украински: проблемы решения доменных споров в доменной зоне .UA [Електронний ресурс] / Анна Ляшенко –

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Гончаренко В. А., Ткаченко Д. М.
курсанти взводу ПМПФі-16-1 ФПМ
ДФС України.

Стаття присвячена проблемам системи та структури адміністративного права України. На основі історичного аналізу наукових поглядів на систему адміністративного права, враховуючи праці українських науковців у цій сфері, також реформування адміністративного права, перегляд його предмету і об'єкту, особисте бачення концепції системи адміністративного права.

Ключові слова: система права, адміністративне право, система адміністративного права.

До найважливіших функцій держави, згідно з Конституцією України, віднесено забезпечення прав і свобод людини, соціальний, правовий та економічний захист громадян. Саме права і свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість державної діяльності, а їх закріплення та реалізація – головний обов'язок держави. Реалізація положень Конституції України значною мірою залежить від організації публічного управління [1].

Його вдосконалення передбачено Концепцією адміністративної реформи України, іншими програмними документами [2].

Саме комплекс цих важливих проблем належить до компетенції адміністративного права – фундаментальної галузі правової системи України, яка відіграє роль обов'язкового інструмента, за допомогою якого реалізується публічність у діяльності адміністрації, спрямованої на задоволення потреб суспільства. Норми адміністративного права є правовою основою побудови й

ефективного функціонування публічної влади. Безпосередньо нормами адміністративного права встановлюються публічні правовідносини та закріплюються: – права й обов'язки громадян, інших суб'єктів публічної діяльності; – організаційні та правові засади функціонування всієї системи публічної адміністрації; – здійснюється розподіл повноважень між органами управління та їх структурними одиницями; – визначаються принципи, методи, форми публічної діяльності. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства метою адміністративно-правового регулювання є встановлення і регламентація таких взаємовідносин громадян, якими кожній людині має бути гарантовано реальне дотримання й охорона належних їй прав і свобод у сфері виконавчої влади, а також ефективний захист цих прав і свобод у випадках їх порушення.

Зміни, які відбулися за останні півтора десятиліття в нашій країні, вплинули на усі сфери життєдіяльності як держави, так і суспільства, не залишивши осторонь також і правову науку, наслідки впливу на яку вражають своїм обсягом. Привертає насамперед увагу виникнення принципово нових галузей юридичної науки, які, практично не маючи жодного історичного багажу, намагаються вже з позицій сьогодення розробити або вдосконалити відповідне законодавство. Дещо у іншому стані перебувають ті галузі правової науки, які мають «сліди» радянського впливу. Справа у тому, що на відміну, наприклад, від науки інформаційного права, яка почала розвиватися, так би мовити, з «чистого аркуша», та ж наука адміністративного права має позбавитися усього, що не відповідає як реаліям чинного законодавства, так і сучасним уявленням про її призначення, предмет, метод тощо. А такі завдання, як відомо, є набагато складнішими, ніж ті, що стоять перед новими галузями науки.

Даний напрямок наукових пошуків, безумовно, необхідний як для науки, так і для практики публічного управління, однак при цьому не можна погодитися із способами вирішення зазначеного завдання. Проблема полягає в тому, що досить часто вчені намагаються обґрунтувати хибність або недосконалість тих чи інших положень лише з точки зору своїх сучасних поглядів на дану проблематику, часто

забуваючи розібратися у суті питання, закономірностях його виникнення і розвитку[3].

Актуальність обраної теми дослідження обумовлено проблемами оновлення поглядів на основні галузі, підгалузі та інститути адміністративного права, необхідністю розуміння як сучасного стану адміністративно-правової теорії та адміністративного законодавства, так і тенденцій та напрямків їх подальшого реформування.

Дослідження ключових детермінант окремих інститутів адміністративного права проводилися А. С. Автономовим, Г. І. Петровим, І. С. Гринценком, В. П. Тимощуком, В. Б. Авер'яновим, Ю. П. Битяком, В. К. Колпаковим, О. Ф. Андрійко, А. С. Васильєвим, В. М. Гаращуком, І. П. Голосіченком, Є. В. Додійним, Р. А. Калюжним, В. К. Шкарупюю, М. М. Тищенком, Є. В. Курінним та ін. Проте у вітчизняній правовій науці до нашого часу відсутня праця, цілком присвячена визначенню закономірностей становлення та розвитку основних інститутів вітчизняного адміністративного права.

З огляду на викладене, дослідження проблем становлення і розвитку наукових поглядів на місце адміністративно-правових режимів у системі адміністративного права набуває надзвичайної актуальності.

Перш ніж приступити до системи адміністративного права, необхідно з'ясувати зміст поняття «система», які якості для неї характерні, як вона співвідноситься з поняттям «структура».

Система - це сукупність взаємозалежних елементів, що утворюють певну цілісність, яка має свої властивості, що не зводяться до суми властивостей її елементів.

Система (тобто внутрішньоорганізована єдність деяких елементів) являє собою нову якість порівняно з несистемним набором тих самих елементів[4].

Традиційно структура розглядається як статична характеристика системи.

У науці виділяють такі системні принципи:

1. Структурність (тобто те, що система складається з визначених елементів);
2. Наявність структурних частин як самостійних систем (підсистем);

цілісність (тобто вже згадана неможливість звести властивості системи до суми властивостей складових її елементів);

3. Взаємозалежність системи і середовища;

4. Множинність опису (у силу складності системи можна будувати безліч моделей, кожна з яких описує лише окремий аспект системи)³.

На сьогодні є традиційним підхід до поділу системи адміністративного права, запропонований А. І. Єлістратовим, та підтриманий іншими адміністративістами, на загальну та особливу частину. Вказана система адміністративного права була запропонована А. І. Єлістратовим, виходячи із уявлення автора про предмет адміністративного права, який обмежувався правовідносинами, що склалися на ґрунті адміністративної діяльності суб'єктів публічного управління. Запропонований поділ системи адміністративного права на загальну та особливу частину мав багато спільного з системою німецького адміністративного права, оскільки під час своїх наукових пошуків А.І. Єлістратов часто звертався до зарубіжної юридичної літератури [6,7].

Жовтнева революція 1917 р. викликала процес створення радянського адміністративного права і подальший розвиток вчень про систему адміністративного права базувався на ідеї, що остання має бути побудована, виходячи із соціалістичних принципів радянського державного управління та характерних рис соціалістичного права.

Аналіз наукових праць із адміністративного права, які були видані вже у 40-50-х рр. минулого століття, свідчить, що саме у цей період була створена та система адміністративного права, яка і до сьогоднішнього дня продовжує панувати у вітчизняній науковій літературі.

Так, С. С. Студенікін розподіляв систему адміністративного права на Загальну та Спеціальну (Особливу) частини. Загальна частина, на його думку, складалася із таких елементів: : 1) основні принципи радянського державного управління; 2) правове положення органів державного управління та регламентують радянську державну службу; 3) повноваження органів управління на видання та реалізацію актів державного управління; 4) форми та засоби

забезпечення законності в державному управлінні. Особлива частина мала такий зміст: 1) управління в галузі оборони СРСР, охорони державної безпеки та громадського порядку; 2) управління в галузі соціалістичного господарства; 3) управління в галузі соціально-культурного будівництва[8].

Дещо інший підхід на структуру адміністративного права мав Г. І. Петров. Загальна частина, на його думку, складалася із таких елементів: 1) принципи радянського державного управління; 2) адміністративна правосуб'єктність; 3) правове положення громадян у сфері управління; 4) правове положення органів радянського державного управління; 5) правове положення громадських організацій; 6) правове положення державних та громадських службовців; 7) види актів державного управління; 8) заходи переконання та заохочення у радянському державному управлінні; 9) заходи адміністративного примусу; 10) заходи, спрямовані на забезпечення соціалістичної законності в радянському державному управлінні. До Особливої частини автор включав норми, що закріплювали правові засади управління: 1) народним господарством; 2) соціально-культурним будівництвом; 3) в адміністративно-політичній галузі [9].

Авторський колектив підручника з адміністративного права, виданого у 1967 р. за редакцією О. Ю. Луньова, вважав, що поряд із нормами, які визначають організацію апарату управління і форми його діяльності, в радянському адміністративному праві має місце група процесуальних норм, які регулюють порядок здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, порядок примусового вирішення адміністративних спорів або застосування заходів впливу. На їх думку, ця група норм складала правовий інститут «Радянський адміністративний процес»[8].

На підставі історичного аналізу розвитку поглядів на систему адміністративного права, ми можемо зробити висновок, що, по-перше, внутрішній зміст зазначеної галузі формувався виходячи із завдань, які ставила держава перед наукою; по-друге, відсутність адміністративно-правових режимів, як складових системи адміністративного права.

Зміна державного устрою, форми правління, політичної ситуації, проголошення адміністративної реформи змусило науку адміністративного права переглянути погляди на предмет, метод та призначення адміністративного права, що неминуче мало вплинути і на його систему. Однак, видозміна адміністративного права «відбувається сьогодні дуже повільно, незважаючи на постійні твердження науковців, що сучасне адміністративне право вже принципово відрізняється від адміністративного права радянських часів. Достатньо глянути на зміст українських підручників з адміністративного права, щоб зрозуміти, що майже нічого в системі зазначеної галузі права не змінилося» [9].

Однак, аналіз останніх наукових теорій дозволяє нам стверджувати, що все ж таки відбувається реформування поглядів вчених на систему адміністративного права.

Пропонується звузити зміст Загальної частини адміністративного права шляхом виведення з її змісту інститутів адміністративної відповідальності та адміністративного процесу[10,11].

Деякі вчені на сторінках своїх робіт висловлюють думки про існування ще однієї галузі права - процедурного права[12], становлення інституту адміністративної юстиції, з подальшим його оформленням у самостійну галузь права. Щодо адміністративно-правових режимів, то тільки за останні роки А. В. Авер'янов та Ю. П. Битяк на сторінках підручників висловлюють думки про введення до складу загальної частини адміністративного права - інститут адміністративно-правових режимів[13,14].

У той же час варто відзначити практично повне мовчання щодо проблеми реформування Особливої частини вітчизняного адміністративного права.

Підводячи підсумок вищевикладеному, слід зазначити, що сьогодні науковцям потрібно приділити належну увагу побудові нової системи адміністративного права, що має бути створена з урахуванням вимог сучасності.

В цьому питанні нам здається цікавим підхід В. К. Колпакова та О. В. Кузьменко щодо поділу [15] системи адміністративного права на загальну, особливу та спеціальну частини.

Отже, підводячи підсумок вищевикладеному, можна прийти до висновку, що загальна частина адміністративного права повинна містити нормативний матеріал та теоретичні положення загального характеру. Норми загальної частини повинні мати універсальний характер і бути розраховані на застосування в усіх галузях і сферах функціонування органів державної влади, уповноважених здійснювати управлінську діяльність суб'єктів. Загальна частина адміністративного права повинна складатися з нормативного матеріалу та теоретичних положень, що розкривають:

- 1) поняття та зміст публічного управління;
- 2) поняття адміністративного права;
- 3) предмет та метод адміністративного права;
- 4) зміст адміністративно-правових відносин та норм;
- 5) адміністративно-правовий статус суб'єктів права;
- 6) методи та форми державного управління.

Особлива частина повинна містити норми та теоретичні положення, що розкривають сутність та зміст регулювання суспільних відносин в окремих галузях суспільного життя (адміністративно-правовою, економічною, соціальною, культурною, оборонною та іншими сферами).

Спеціальна частина має поєднувати нормативний матеріал і теоретичні положення, що регулюють окремий вид однорідних суспільних відносин. Спеціальна частина повинна складатися з підгалузей права та правових інститутів. На мою думку, спеціальна частина адміністративного права повинна мати таку структуру:

1. Службове право (включає в себе інститут державної служби в органах виконавчої влади; інститут державної служби в органах місцевого самоврядування тощо).

2. Муніципальне право (інститут місцевого самоврядування).

3. Адміністративно-деліктне право (інститут адміністративної відповідальності).

4. Адміністративно-процесуальне право (дозвільний інститут; атестаційне провадження, ліцензійний інститут; інститут адміністративної юстиції тощо).

5. Адміністративно-режимне право (інститути військового стану, надзвичайного стану, митні режими, функціональні, реєстраційні режими тощо).

6. Міграційне право (інститут біженців, інститут без громадянств).

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – Ст. 943

3. Гриценко І. С. Становлення та розвиток наукових поглядів на основні інститути вітчизняного адміністративного права : Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. С. Гриценко. - Харків, 2008. - 33 с.

4. Автономов А. С. Правовая антология политики. - М.: Инфограф, 1999. - 365 с. - С. 24-25.

5. Мешкова О. Е. Теория систем в правовых явлениях // Вестник Омского ун-та. - 1997- № 2. - С. 86-89.

6. Петров Г. И. Сущность советского административного права. - Л.: Изд-во Лен. ун-та, 1959. - 184 с.-С. 140-141.

8. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія / О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2005. – 352 с.

9. Гриценко І. С. Становлення та розвиток наукових поглядів на основні інститути вітчизняного адміністративного права : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. С. Гриценко. - Харків, 2008. - 33 с. - С. 16.

10. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктне право у юридично-галузевій парадигмі // Право України. - 2002. - № 4. - С. 17-21.
11. Колпаков В.К, Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підруч. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 544с.
12. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимощук. - К.: Факт, 2003. - 496 с.
13. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). - К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. - 548 с
14. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю. П. Битяка. - Х., 2000. - 520 с.
15. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підруч. - К.: Юрінком Інтер, 2003.-544 с. -С. 39.
-

УДК 336.27

Юридичні науки

ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В
УКРАЇНІ ТА НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Гуцол А.А.

студент обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: Панькевич В.М, к.ю.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Вінниця, Україна

Актуальність дослідження обумовлюється активізацією процесу здійснення державних запозичень – і внутрішніх і зовнішніх, що спричиняє зростання обсягів державного боргу. З іншого боку, проблемою державного боргу України є його нетипова структура, обтяжена борговими зобов'язаннями Уряду України, прийнятими на умовах правонаступництва; кредитною емісією,

яку здійснювали на початку 90-х років; проблемами бюджетного регулювання тощо.

Мета дослідження полягає в тому, щоб аналізуючи законодавство України, визначити правову природу змісту державного боргу та механізм правового регулювання відносин у сфері формування, обслуговування, погашення державного боргу та управління ним.

Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих і непогашених кредитів (позик), станом на звітну дату, що виникають внаслідок запозичень [1].

Структурно державний борг України складається з внутрішнього і зовнішнього. Зовнішній державний борг – це борг іноземним державам, організаціям й окремим особам. Внутрішній борг – це борг держави своєму населенню. Відповідно до Закону України "Про Державний внутрішній борг" до складу державного внутрішнього боргу України входять: позичання Уряду України і позичання, здійснені при безумовній гарантії Уряду, для забезпечення фінансування загальнодержавних програм; заборгованість минулих років та заборгованості, що знову виникає по боргових зобов'язаннях Уряду України [2].

Обсяг боргових зобов'язань нашої держави обумовлений дефіцитом державного бюджету, залученням та використанням позик для його покриття. Розмір державного боргу України та його систематичне збільшення набуває характеру не лише фінансової, а й соціально-політичної проблеми, адже саме державний борг безпосередньо пов'язаний із проблемою економічної безпеки країни. Аналіз зовнішніх боргових зобов'язань України дозволяє констатувати, що в міжнародному контексті зовнішня позиція України є досить критичною [10].

Наразі існує велика кількість нормативно-правових актів, які частково регулюють порядок утворення державного боргу, його обслуговування та погашення, проте вони не створюють цілісної системи щодо визначення

порядку, форм та методів ефективного управління ним. Відповідно до ст.92 Конституції України порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу, випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи встановлюються законами України: Бюджетним кодексом України; Законом України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок»; Законом України від 23 листопада 1996 р. №537/96-ВР; «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян»; Законом України від 20 квітня 2000 р. № 1697-III «Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України»; а також рядом підзаконних нормативно-правових актів: Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001 р. № 787 "Про заходи щодо залучення державою або під державні гарантії іноземних кредитів і надання державних гарантій; Постановою КМУ від 31 січня 2001 р. № 80 «Про випуски облігацій внутрішніх державних позик». Управління державним боргом в Україні на законодавчому рівні регулюється: Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2014 №62 "Про затвердження Програми управління державним боргом на 2014 рік" [1-9].

Таким чином, аналіз фінансового законодавства дозволяє сформулювати наступні висновки: сучасний стан державних боргових зобов'язань в Україні вимагає перегляду та оновлення правового забезпечення створення, управління та обслуговування державного боргу, адже чинне законодавство недостатньо повно регулює зазначені питання. Так поняття державного боргу в українському законодавстві, невиправдано звужено. Це може призвести до низки проблем, починаючи з прогнозування основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку країни і закінчуючи питаннями обліку та звітності щодо державного боргу. За відсутності спеціального закону про державний борг у нашій країні діє низка законодавчих та нормативно-правових актів, які ситуативно та фрагментарно врегульовують лише окремі питання утворення державного боргу, пов'язують його виникнення тільки із зобов'язаннями держави в особі уряду, що не повною мірою відповідає загальноприйнятій міжнародній практиці у даній сфері.

Отже, підсумовуючи викладене, можна зробити висновки, що Уряду України необхідно:

- 1) удосконалити механізми правового регулювання, прийняти Закон України “Про державний внутрішній і зовнішній борг України”;
- 2) визначити критерії оцінки державного боргу України, тобто розробити критичні показники економічної безпеки держави;
- 3) обов’язково додержуватись оптимальної структури боргу з точки зору сумарного його обсягу та строків погашення облігацій;
- 4) розробити показники ефективності використання позичкових коштів з метою “самоокупності” державних позик;
- 5) закріпити принципи гласності та публічності у відносинах у сфері державного боргу.

Необхідним є прийняття в Україні базового Закону "Про державний борг України", з урахуванням міжнародних стандартів, передбачивши у ньому розширення бази вимірювання державного боргу, зокрема зобов'язаннями державних підприємств та органів місцевого самоврядування.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Про Державний внутрішній борг: Закон України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2604-12>.
4. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

5. Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян: Закон України від 23 листопада 1996 р. №537/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537/96-вр>.

6. Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України: Закон України від 20 квітня 2000 р. № 1697-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-14>.

8. Про заходи щодо залучення державою або під державні гарантії іноземних кредитів і надання державних гарантій: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001 р. № 787 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/787-2001-п>.

9. Про випуски облігацій внутрішніх державних позик: Постанова КМУ від 31 січня 2001 р. № 80 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-2001-п>.

10. Козелецький П.С. Проблеми зовнішнього державного боргу України, його обслуговування та регулювання / П. С. Козелецький, А. В. Кравченко // Економічний простір. - 2013. - № 71. - С. 56-65.

УДК 340

Юридичні науки

ПРОБЛЕМА МОБІНГУ В ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Даценко Лілія

Студентка 3 курсу 2 групи

ПЮІ НЮУ ім. Я. Мудрого

В сучасних умовах розвитку суспільства, проблематика мобінгу набуває важливого значення. При цьому, надзвичайно сильно дана проблематика актуалізується саме в трудових відносинах, оскільки мобінг набуває все більшого поширення у всьому світі, оскільки як свідчить статистика кожна

друга людина стикається з даною проблемою на роботі фактично кожного робочого дня [1, с. 95]. В зв'язку з цим ми дослідимо особливості даної проблематики в трудових відносинах.

Необхідно відразу відмітити, що проблема мобінгу властивий для будь-якої держави, включаючи в тому числі й нашу державу, яка перебуває на стадії трансформації суспільного життя, яке супроводжується ствердженням різноманітних форм власності та видів професійної діяльності. Разом з тим, необхідно розуміти, що проблема мобінгу має чітко виражений правовий аспект, адже у ст. 3 Основного Закону держави наголошується на тому, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю [2].

Щоб зрозуміти в чому полягає проблема даного явища, необхідно дати його визначення. Так, зокрема, вперше категорія «мобінг» в трудових правовідносинах була застосована всесвітньо відомим психологом та медиком Х. Лейманом в середині 80-х років минулого століття. Саме тоді, науковець у монографії «Мобінг, переслідування на роботі» визначив вищезазначене поняття як психологічний тиск на робочому місці, що виявляється в цькуванні, чварах, хамстві, підсиджуванні, плітках, інтригах емоційному насильстві, сексуальному домаганні тощо [3, с. 285]. Тобто, на нашу думку, вже тоді стало зрозуміло, що проблема мобінгу набирає значних масштабів, оскільки мобінгу була присвячена ціла монографія.

Також слід відмітити, що у 1998 році Міжнародне бюро праці (МБП) також випустило книгу під назвою «Насильство на роботі» («Violence at Work»), де мобінг безпосередньо прирівнюється до будь-яких інших видів насильства, у тому числі також і до вбивства та пограбування. Щоправда, в даній ситуації, ми не погоджуємось з таким твердженням, оскільки мобінг несе в собі скоріше моральний вплив на працівника аніж фізичний.

Як ми бачимо, визначення поняття «мобінг» у трудовому праві є насправді дуже складною науковою проблемою, адже відсутні відповідні традиції.

Що стосується безпосередньо виникнення даного явища, то причини появи мобінгу можуть бути абсолютно різними. Так, зокрема, Н. А. Чередніченко виділяє такі причини:

- процес постійного та кардинального вдосконалення, раціоналізації виробництва, який вимагає від працівників надзвичайних зусиль та концентрації сил та уваги в процесі трудової діяльності, що в свою чергу зумовлює високу продуктивність праці і, як наслідок, соціальну незахищеність працюючого;

- страх втратити роботу;

- психологічний терор з боку колег по роботі, який безпосередньо зумовлюється заздрістю, марнославством і, як наслідок, виникнення різного роду інтриг, пліток, інколи навіть і фізичного впливу, який щоправда мобінгу в його сучасному розумінні не притаманний. Все вищезазначене створює негативний виробничий клімат та дуже погано впливає на продуктивність праці та безпечність її умов для працівників;

- нудьга на роботі, коли процес виконання певної діяльності не вимагає суттєвих творчих зусиль, що створює передумови для породження різноманітних пліток, шантажу, силової погрози, сексуальних домагань, домислів, суперечок між колегами, до яких залучається весь колектив. Інакше кажучи, коли працівникам нічим зайнятися на роботі [3, с. 285-286].

Отже, саме ці причини й зумовлюють проблему виникнення мобінгу в трудових відносинах. Саме тому, на нашу думку необхідно на законодавчому рівні закріпити заходи запобігання та протидії мобінгу.

В зв'язку з тим, що для нашої держави та суспільства явище мобінгу є відносно новим (хоча в радянські часи воно також доволі часто застосовувалось) і на законодавчому рівні не визначеним. При цьому, дослідивши тексту проекту Трудового кодексу № 1658 від 27 грудня 2014 року, необхідно констатувати, що він також не містить ні поняття мобінгу, ні заходів його запобігання та протидії. На нашу думку, це упущення може негативно позначитись на трудових відносинах в колективі.

Варто зазначити, що у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону № 7005 про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання мобінгу. Зокрема, пропонується у разі ушкодження здоров'я працівника, причиною якого став мобінг, заподіяна шкода відшкодовується у розмірі понесених витрат на лікування та грошової компенсації моральної шкоди, яка відповідає розміру заробітної платні працівника за час перебування на лікарняному [4].

Таким чином, в зв'язку з вищевикладеним, ми дійшли висновку, що проблема мобінгу в сучасних умовах посідає особливе місце, а тому, необхідно на законодавчому рівні закріпити: 1) поняття мобінгу; 2) заходи запобігання та протидії мобінгу; 3) юридичну відповідальність за мобінг. Вищезазначений комплекс заходів, на нашу думку, суттєво зменшить проблему мобінгу і працівники будуть себе комфортно почувати і в повній мірі будуть реалізовані конституційні норми, що визначають право працівника на безпечні умови праці.

Література:

1. Федорова Д. Застосування закордонного досвіду щодо протидії мобінгу у сфері праці в Україні // Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (22 травня 2015 року) / Редкол.: д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін. - К.: Прінт- Сервіс, 2015. - 575 с.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Чередніченко Н.А. Мобінг і булінг у трудовому процесі / Н.А. Чередніченко // Право і безпека. - 2012. -№5-С. 285-288.

4. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо запобігання мобінгу) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62371

ЗВИЧАЄВЕ «КОЗАЦЬКЕ» ПРАВО ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ

*Дембіцький Богдан**учень II класу**Криворізька гімназія №91**м. Кривий Ріг, Україна*

Звичаєве право Запорозької Січі у частині правових інститутів не знало різниці між кримінальними і цивільними правопорушеннями, урегульовувало відносини кримінального (злочини, покарання) і цивільного (право власності, угоди) характеру.

Найбільшого розвитку набула сфера кримінально-правового регулювання, особливо норми, що встановлювали відповідальність за злочини. Злочином уважалася шкода, заподіяна життю, здоров'ю, майну, честі особи або всьому запорозькому товариству. Козацьке право передбачало досить широкий перелік злочинів, які, залежно від об'єкта злочину, умовно поділяють на декілька видів:

- військові (порушення правил несення служби, дезертирство, ухиляння від служби);
- службові (розкрадання скарбниці, перевищення службових повноважень і зловживання службовим становищем);
- проти порядку управління і суду (непокора адміністрації, фальшивомонетництво, підроблення печаток і документів, кривоприсяга і кривосвідчення в суді);
- проти особи (убивство, завдання каліцтва, ран чи побоїв, образа);
- проти власності (крадіжка, пограбування, приховування краденої речі, знищення чужого майна);
- проти моралі («зганьблення жінки не по пристойності», перелюбство чи зв'язок із жінкою (на Січі), приведення на Січ жінки).

Мета покарання полягала у відплаті й відшкодуванні збитків та в залякуванні. Широко застосовувалися публічні види покарань. Покарання мали публічний характер. Вироки виносилися й виконувалися на площі привселюдно. Це робилося з двох причин: по-перше, вважалося, що публічне покарання було пересторогою для інших козаків утриматися від злочинних дій; по-друге, велика роль у справі винесення вироку та його виконання належала козацькій громаді. Для звичаєвого права запорозьких козаків було характерним установлення виду покарання без визначення його міри. Воно відзначалося значною суворістю. Широко застосовувалася смертна кара, сфера застосування якої була досить близькою до визначеної Литовськими статутами. Щоправда, з часом застосування смертної кари звузилося [1].

Смертну кару, що поділялася на просту й кваліфіковану, здійснювали закопуванням у землю (за вбивство товариша), повішанням, посадженням на гостру палю, утопленням і забиванням біля ганебного стовпа киями. Зокрема, останньому покаранню, яке виконувалося найчастіше, піддавали злодіїв, переховувачів краденого, боржників, осіб, що дозволяли собі перелюбство, вчинили бійку або насильство.

Досить суворими були тілесні покарання, які залежно від мети поділялися на болючі (побиття киями) і калічницькі (відсікання носа, вух, кінцівок, таврування). За крадіжку, заподіяння тілесних ушкоджень часто карали покаліченням – ламали руку або ногу. Ув'язнення як вид покарання застосовувалося тільки як тимчасовий захід, до остаточного розслідування справи або ж до виконання смертного вироку. За дрібні провини застосовувалося прив'язування чи приковування до ганебного стовпа [3, с.31].

Відомостей про норми, які регулювали би відносини цивільно-правового характеру, збереглося дуже мало. Козакам були відомі такі складні юридичні поняття як давність володіння, право першого володіння, нерівний розподіл стягнення. Норми звичаєвого права встановлювали порядок володіння й користування землею, лісами, озерами. Земля й усі угіддя вважалися спільною власністю. Землею користувався кожен, хто мав змогу її обробляти, а угіддя

(особливо риболовні) підлягали щорічному розподілу між куренями, яке здійснювалося жеребкуванням. З часом на запорозьких землях почала формуватися приватна власність на землю (XVIII ст.). Цей процес відобразився і в праві. Так, у період Нової Січі посилювалася відповідальність за збройні напади козацько-селянських низів на землю старшин і багатого козацтва.

Зобов'язання виникали внаслідок заподіяння шкоди і з договорів. Звичаєве право Запорозької Січі знало також різноманітні угоди. Найпоширенішими договорами між козаками були міна, купівля-продаж майна, дарування, позика, особистий найм. Усі вони укладалися в усній формі (за винятком договору позики).

Суд на Запоріжжі був «простим, правим і скорим» (Д. Яворницький). Він не відділявся від адміністрації та ґрунтувався лише на нормах усного права. Писані закони інших держав не мали чинності. У судочинстві брала участь уся військова старшина. Рішення в особливо важливих справах виносив увесь кіш чи навіть рада.

Козацький суд у запорозьких козаків мав кілька інстанцій. Для козаків, що жили у паланках, таких інстанцій було чотири: паланковий суд, курінний отаман, військовий суддя і кошовий отаман. Для січовиків першою інстанцією був курінний отаман. Як правило, справа вирішувалася тією чи іншою особою з гурту козацької старшини у межах її компетенції. Рішення підлягало негайному виконанню. Проте, в окремих випадках допускалося оскарження рішення нижчої інстанції козацького суду у вищій [1].

У судовій практиці козаків існував єдиний процес розгляду як кримінальних, так і цивільних справ. За докази в судовому процесі правили визнання сторін, показання свідків, різні письмові документи (наприклад, розписки в одержанні грошей чи майна тощо). Судовий процес був усним. Розгляд справи починався з умовляння злочинця покаятися у вчиненому злочині, відмовитися від поганих справ і добре поводитися. Наприклад, викрадачів худоби у татар прощали, якщо вони давали присягу в церкві, що відмовляються від поганих справ. У разі відмови давати покази обвинуваченого

допитували під тортурами. Мали місце катування не лише в січовій, а й у паланкових в'язницях. Під час допиту військовий писар вів протокол. Коли злочинець визнавав свою провину, старшина на сходці виносила вирок, який відразу ж виконувався тут же, на місці злочину, або на ярмарку біля ганебного стовпа чи шибениці [2].

За наявності достатніх пом'якшувальних підстав злочинця могли відпустити на поруки близьких. Останні зобов'язувалися в разі повторного порушення закону спіймати злочинця і доправити його на Січ. Беручи до уваги наявність у злочинця на утриманні малолітніх дітей, дружини, смертну кару іноді замінювали побиттям киями.

До останніх днів існування Запорозької Січі саме звичаєве право регулювало все життя запорозьких козаків. Тим, що запорозькі звичаї були найбільш пристосованими до козацького способу життя і січового громадського устрою, і пояснюється високий рівень правопорядку на Запорожжі.

Література:

1. Адміністративна влада і судочинство Запорізької Січі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrreferat.com>
2. Судочинство в Запорізькій Січі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.horting.org.ua/node/1056>.
3. Атаманова Н.В. Забезпечення правового порядку в Україні інституціями Запорізького козацтва / Н.В. Атаманова // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць / за ред. С.В. Ківалова. – 2011. – Вип. 58. – С. 131–135.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

*Денисюк А.Б., Безверхий Д.І.,
курсанти взводу ПМП-16-2 ФПМ
Університет ДФС України.*

У статті досліджується юридична природа провадження у справах про адміністративні правопорушення, розкривається сутність його стадій. З'ясовуються недоліки адміністративного провадження та визначаються перспективи їх усунення.

Ключові слова: провадження у справах про адміністративні правопорушення, стадії провадження.

В сьогоденнішніх умовах побудови в Україні правової, демократичної держави, інститут адміністративного провадження в особі уповноважених органів як судової, так і виконавчої влади покликаний забезпечити виконання одного із найважливіших завдань держави – гарантувати можливість належної реалізації прав та законних інтересів особи і громадянина, здійснювати їх захист. Питання сутності адміністративного провадження досліджували С.Ю. Беньковський, Є.Ф. Демський, Г.Б. Супрун, Р.Є. Строцький та інші науковці. Численні дослідження даного питання зумовлені, насамперед, різноманітністю видів адміністративного провадження. Як зазначає С.Ю. Беньковський тільки за останні роки з'явилися провадження у справах про ліцензування діяльності підприємств, оформлення спеціальних економічних зон, приватизацію громадянами житла, землі та ін.. [1, с.12].

Кожне з цих проваджень має свої особливості, характерні риси, які залежать від виду справи, правового статусу суб'єктів, які беруть участь у процесі, тощо.

Метою статті є розкриття значення та сутності провадження у справах про адміністративні правопорушення. Для досягнення поставленою мети

необхідно вирішити наступне завдання: дослідити поняття та стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення, надати їх характеристику. Відзначимо, що кожному адміністративному провадженню притаманні загальні риси, такі як: складання протоколів, застосування запобіжних заходів, опитування свідків, прийняття рішення, винесення постанови та її оскарження ті ін. Провадження завжди являє собою сукупність послідових процесуальних дій, які є своєрідним засобом реалізації та забезпечення матеріальних норм адміністративного права; здійснюються на підставах та в межах нормативно-правового регулювання. Провадження у справах про адміністративні правопорушення є одним із видів адміністративного процесу, являє собою регламентовану нормами адміністративно- процесуального законодавства діяльність уповноважених органів, яка спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

О.Ю. Луньов відзначав, що під адміністративним процесом варто розуміти порядок діяльності всіх органів державного управління щодо здійснення їх компетенції, порядок вирішення всіх справ, що виникають в процесі управління, і застосування норм матеріального адміністративного права. Він писав: «Широке коло питань, за допомогою яких вирішуються завдання щодо поліпшення роботи органів державного управління, входить в поняття адміністративного процесу». Таким чином, О.Ю. Луньов визначив адміністративний процес як правозастосовну діяльність [2, с. 27].

А.Б. Калюта виділяє, окрім вищезазначеного, й інші підходи розуміння адміністративного процесу. Один з них ґрунтується на широкому визначенні адміністративного процесу як сукупності певних процесуальних правил, на підставі яких здійснюється виконавчо-розпорядча діяльність. Зміст іншого підходу полягає у сприйнятті адміністративного процесу як порядку застосування заходів адміністративного примусу [3, с. 93].

Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) не наводить дефініцію провадження у справах про адміністративні

правопорушення, однак аналіз його положень, розділів 4-5, дає змогу виділити особливості розглядуваного провадження: 1) виникає на підставі вчинюваного адміністративного проступку та необхідністю притягнення порушника до відповідальності; ч. 1 ст. 9 КУпАП визначає адміністративне правопорушення (проступок) як протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку передбачено адміністративну відповідальність [4].

Зазначимо, що адміністративна відповідальність є наслідком не тільки порушення норм адміністративного законодавства, а й інших галузей права. Наприклад, ст. 11 Кримінального кодексу України передбачає можливість притягнення до адміністративної відповідальності особи, що здійснила злочин, який не має великої суспільної небезпеки [5];

2) реалізується чітко визначеним колом суб'єктів. Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається КУпАП та іншими законами України;

3) має специфіку процесуальних актів, до яких відноситься протокол – підстава для порушення справи, постанова про накладення стягнення – результат розгляду, водночас остаточне рішення приймається після завершення стадії оскарження. Порівняльно-аналітичне право 204 Крім того, провадженню у справах про адміністративне правопорушення характерна оперативність вирішення справи та активність правозастосовних органів. До завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення законодавець відносить: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності (ст. 245 КУпАП) [4].

Законодавче визначення поняття одного з видів адміністративного провадження має місце у ст. 356 Митного кодексу України в якій зазначається, що провадження у справі про порушення митних правил включає в себе виконання процесуальних дій (при проведенні митного обстеження), розгляд справи та винесення по ній постанови [6].

Норми КУпАП хоч прямо не закріплюють визначення провадження у справах про адміністративне правопорушення, але розташування його розділів дає можливість визначити його як систему процесуальних дій, що застосовуються при порушенні справи про адміністративний проступок (правопорушення); розгляді справи про адміністративне правопорушення,; оскарженні (опротестуванні) постанови у справі про адміністративне правопорушення та її виконання. Провадження у справах про адміністративні правопорушення може розвиватись в одному з двох напрямків, тому доцільно виділити звичайне (загальне) та спрощене провадження. Звичайному провадженню притаманне складання протоколу, застосування запобіжних заходів, з'ясування обставин, дослідження доказів тощо. Спрощене провадження, навпаки, характеризується мінімальною кількістю процесуальних дій: протокол про адміністративне правопорушення не складається, посадова особа, яка виявила делікт приймає і виконує рішення про накладення стягнення на місці вчинення правопорушення [7].

Залежно від виду органів, які здійснюють адміністративне провадження, розрізняють два види провадження: - адміністративне, яке здійснюється одноособово посадовими особами – представниками органів державної виконавчої влади, комісіями при місцевих органах місцевої виконавчої влади, громадськими органами та їх посадовими особами; - судове, яке здійснюється безпосередньо суддями. Таким чином, провадження у справах про адміністративні правопорушення, як і кожне провадження, складається з певних елементів, стадій. Під стадією провадження в адміністративно-процесуальній літературі розуміється підпорядкована загальній меті цього виду провадження відносно його самостійна частина, яка поряд з його загальними

задачами має свої специфічні, властиві тільки їй особливості та завдання, які визначають її зміст та процесуальне призначення [8, с. 229].

Адміністративно-процесуальне законодавство наводить наступний перелік стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення: - стадії порушення справи про адміністративний проступок (правопорушення); - стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення і винесення по ній постанови; - стадії оскарження (опротестування) постанови у справі про адміністративне правопорушення; - стадії виконання постанови по справі про адміністративне правопорушення [4].

Вищезазначений розподіл стадій провадження є не єдиним, хоч даної позиції і притримується законодавець виходячи з положень КУпАП.

Так, В.К. Колпаков виділяє додаткову стадію адміністративного провадження – адміністративне розслідування, на якій здійснюється вивчення обставин справи [9, с. 303].

На нашу думку, не доцільно виділяти вказану стадію, оскільки порушення справи про адміністративний проступок має місце лише при наявності для цього підстав. Таким чином, дослідження обставин справи є необхідним при порушенні справи, а її відокремлення сприятиме лише плутанині та виникненню непорозумінь. Розглянемо наведені стадії провадження більш детально. На першій стадії з'ясовуються обставини правопорушення, факт вчинення правопорушення, складається адміністративний протокол. Стаття 255 КУпАП наводить чіткий перелік осіб, які уповноважені складати протокол про адміністративне порушення. Після складання протоколу, він надсилається органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення [4].

Очевидним законодавчим недоліком даної стадії є відсутність будь-яких строків, тобто незрозуміло в межах якого терміну необхідно надіслати протокол уповноваженому органу (посадовій особі).

У зв'язку з цим слід підтримати пропозицію С.Ю. Беньковського внести доповнення до статті 257 КУпАП, а саме: після слова «надсилається»

доповнити словами «протягом трьох діб з моменту оформлення матеріалів про вчинення адміністративного правопорушення» [1, с. 18].

Тим самим протокол має бути надісланий у найкоротший термін, але не більше трьох діб з дня його складання. Закріплення таких строків сприятиме економії часу та оперативності розгляду справи по суті. Наступною стадією адміністративного провадження є розгляд справи. Вона починається після складання уповноваженим органом (посадовою особою) протоколу та повідомлення відповідним рішенням про розгляд справи осіб, які беруть участь у провадженні по справі про адміністративні правопорушення.

Основна діяльність учасників розгляду справи спрямована на з'ясування фактичних обставини справи. Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить рішення (постанову) по справі.

У справах про адміністративні правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу; 3) про закриття справи [4].

Таким чином, зазначена стадія включає три етапи: підготовку справи до розгляду, розгляд справи і прийняття по ній постанови. Стадія оскарження постанови по справі є факультативною, тобто виникає у разі незгоди з результатами розгляду справи особи, щодо якої її винесено, а також потерпілого. Можливість оскарження даними особами постанови є їх правом, а не обов'язком. Наявність процедури оскарження є невід'ємною гарантією законності та судового захисту порушених прав. При оскарженні або опротестуванні постанови про накладення адміністративного стягнення постанову підлягає виконанню після залишення скарги або протесту без задоволення, за винятком постанов про застосування такого заходу стягнення як попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення [4].

Після прийняття постанови або після розгляду скарги (протесту) починається четверта стадія провадження у справах про адміністративні

правопорушення – стадія виконання постанов. Постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не встановлено законами України. Варто відмітити, що на сьогодні ведуться постійні суперечки стосовно того, чи виконання постанов є стадією провадження, або взагалі окремим провадженням.

Л.Л. Савранчук, дотримуючись другої позиції, вважає що кожна з стадій є самостійним видом провадження, і «виконання постанов» не є виключенням [10].

М.Я. Масленніков, вважає, що адміністративний процес є сукупністю проваджень, кожне з яких має функціональне призначення, визначену відособленість і завершеність Розгляд справ, оскарження постанов (і опротестування їх), а також виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, на його думку, за своєю значимістю і функціями виходять за вузькі рамки стадії і являють собою не що інше, як різновиди провадження адміністративно-юрисдикційного процесу [11, с. 16].

Р.Є. Строщий, підводячи висновок по даному питанню відзначив, що характерними ознаками, наявність яких вказує на провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення як на самостійний вид провадження у структурі адміністративно-юрисдикційного процесу, на наш погляд, є: а) принципи правового регулювання; б) предмет правового регулювання; в) метод правового регулювання [12, с. 32].

Проте за наявності будь-якої з двох позицій, значення виконання постанов у провадженні у справах про адміністративні правопорушення не зміниться.

Хоч остання стадія адміністративного провадження і має уособлене нормативне регулювання, але слід пам'ятати, що вона виникає у межах адміністративного провадження, тобто з моменту набрання постановою законної сили та припиняє свою дію з моменту офіційного застосування, зазначених у постанові, обмежень. Отже, проаналізувавши стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення не виникає

сумнівів у складності цього явища. Провадження охоплює декілька стадій, які знову ж являють собою систему об'ємних процесуальних дій. Дане явище, провадження у справах про адміністративні правопорушення, необхідно досліджувати у зв'язках як між самими стадіями, так і між адміністративними провадженнями в цілому. Провадження у справах про адміністративні правопорушення являє собою систему процесуальних дій, що здійснюються уповноваженими на те органами та посадовими особами у зв'язку з вчиненням особою адміністративного правопорушення та направлені на притягнення такої особи до відповідальності у вигляді правообмежень. При цьому провадження у справах про адміністративні правопорушення можна розглядати у декількох значеннях: як самостійний інститут правозастосовної діяльності органів державної влади; як інструмент регулювання суспільних відносин шляхом застосування адміністративних санкцій.

Література:

1. Беньковський С. Ю. Правові засади та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / С. Ю. Беньковський. – Х., 2009. – 219 с.
2. Лунев О. Ю. Вопросы административного процесса / О. Ю. Лунев // Правознавство. – 1962. – № 2. – С. 27–33.
3. Калюта А. Б. Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів України : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / А.Б.Калюта. — Х., 2010. — 203 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122 .
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25–26, ст. 131.
6. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2016 № 4495-VI [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92-15.№1 / 2013 207>

7. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 216 с.

8. Іщенко В.В. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері оподаткування:сучасні доктринальні підходи / В. В. Іщенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – 2011. – № 2 (21). – С. 229–231.

9. Колпаков В. К. Адміністративне право України : Підручник. – К. : Юрінком Інтер, – 1999. –736 с. 10. Савранчук Л. Л. Стадії адміністративного провадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvknus/2011_3/savran.htm.

11. Масленников М. Я. Применение административных взысканий : учеб. пособие / М. Я. Масленников. – Калинин КГУ, 1986. –75 с.

12. Строцький Р. Є. Провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р. Є. Строцький. – Львів.,2016.-201с.

УДК 349, 323, 355/359

Юридичні науки

ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ, ЯК ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Єрменчук О.П.,

кандидат юридичних наук

Національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави. Національна безпека повинна включати й надійне функціонування національної інфраструктури [1].

Національна інфраструктура містить множину елементів, які мають знаходитися у взаємодії між собою і утворювати певну цілісність, єдність, а також функціонувати для досягнення певної мети. Відповідно, для цього

повинна існувати певна ієрархія державних органів та підпорядкованих їм державних і приватних суб'єктів господарювання, які діють для досягнення зазначеної мети. На наше переконання, найвищим органом у системі національної інфраструктури має стати Кабінет Міністрів України.

Національна інфраструктура включає інфраструктуру галузей народного господарства, які забезпечують діяльність у різних сферах держави та економіки, національної безпеки і оборони.

Важливо звернути увагу на правильність вживання у визначенні національної інфраструктури термінів „економіка”, „промисловість” та „народне господарство”.

До структурних ланок народного господарства включають: промисловість, будівництво, транспорт, зв'язок, торгівля, освіта і наука та інші сфери матеріального та нематеріального виробництва.

Таким чином, можна стверджувати, що „промисловість” – це складова народного господарства, яка ототожнюється з однією із технічно найдосконаліших галузей матеріального виробництва, що є основою індустріалізації економіки. Вона об'єднує і підприємства з виробництва електроенергії, знарядь праці для галузей економіки, видобуток і переробку сировини, виробництво товарів та послуг, тощо.

Проведений аналіз понять: „народне господарство”, „економіка країни”, „національна економіка”, „економіка держави” дозволяє стверджувати про їх загальною подібний зміст. Такої ж думки дотримується і значна кількість сучасних науковців, які вважають, що вказані поняття є синонімами [2].

Крім того, важливо підкреслити, що законодавцем з метою уніфікації термінів у сфері господарювання та їх консолідації, внесено зміни у базовий нормативно-правовий акт, що закладає основи функціонування народного господарства. Так, у тексті Господарського кодексу, слова „народне господарство” в усіх відмінках замінено словом „економіка” згідно із Законом № 4498-VI від 13.03.2012 [3]. Цією законотворчою ініціативою терміни „народне господарство” та „економіка” фактично ототожнено та зрівняно, при

цьому на сучасному етапі розвитку економіко-соціальних відносин, перевагу надано терміну „економіка”. Це фактично дає підстави для вживання у визначенні „національна інфраструктура” слова „економіка” при охопленні сфер її функціонування.

При цьому, важливо не плутати вищезазначені поняття „інфраструктури суб'єктів” та „інфраструктури об'єктів” з терміном „об'єкт інфраструктури”, оскільки їх зміст різний. На наше переконання, об'єкт інфраструктури може об'єднувати в собі – державні та приватні підприємства, організації та установи, а також їх власність та результати діяльності, що забезпечують функціонування держави та суспільства, економіки, промисловості та національну безпеку.

Щодо класифікації об'єктів національної інфраструктури, доцільно враховувати наступне.

Інфраструктуру, умовно, за структурними рівнями (рівнями важливості), можна поділити на національну, галузеву, суб'єктну, об'єктову. Приймаючи до уваги, що основу національної інфраструктури складають галузі економіки (виробничі або невиробничі), варто здійснити їх групування за галузевим розподілом (транспортна, фінансово-кредитна, хімічна, тощо). Іншу групу об'єктів національної інфраструктури доцільно виокремити за сферами забезпечення, а саме: виробничу (дороги, порти, склади, системи зв'язку, матеріально-технічне постачання, інженерні комунікації (електро-, водо-, газо-, тепlopостачання, очисні споруди тощо) та соціальну (школи, лікарні, стадіони, тощо) сфери.

Досить цікавим для аналізу та врахування у дослідженні при розгляді складових національної інфраструктури є позиція Великої Британії щодо її елементів. Так, на відміну від норм у більшості держав, законодавець Британії вважає, що з поміж іншого, її можуть складати в тому числі сайти, інформація, люди та процеси [4].

Висновки. Функціонування національної інфраструктури створює умови існування держави, суспільства та економіки у цілому, впливає на забезпечення національної безпеки.

„Національна інфраструктура” – це взаємопов'язана система державного управління та об'єктів інфраструктури, що забезпечує діяльність у різних сферах функціонування держави та суспільства, економіки та національної безпеки.

До елементів національної інфраструктури, окрім системи державного управління та галузей економіки (галузей народного господарства), доцільно віднести різного роду об'єкти, матеріальні і нематеріальні ресурси, природні ресурси.

Класифікацію об'єктів національної інфраструктури доцільно здійснити за структурними рівнями, галузевим розподілом та за сферами забезпечення.

Національна безпека, беззаперечно повинна включати й надійне функціонування національної інфраструктури. Саме тому, доцільно внести відповідні зміни у чинне законодавство України, де одним із елементів національної безпеки передбачити „надійне функціонування національної інфраструктури”.

Література:

1. Єрменчук О. П. Нормативно-правове регулювання діяльності у сфері захисту національної критичної інфраструктури: аналіз та узагальнення нормотворчої практики США. / О. П. Єрменчук // Науковий вісник ДДУВС. – 2017. – № 3.
  2. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 2. / Під ред. С.В. Мочерного. – К. : Видавничий центр „Академія”, 2000. – 864 с.
  3. Господарський кодекс України від 16.01.2003. – №436-IV. ВВР. – 2003. – № 18. – № 19-20. – № 21-22. – ст. 144.
  4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cpni.gov.uk/critical-national-infrastructure>.
-

БОРОТЬБА З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ
МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Жаб'як А. А., Количева Ю.О.

*студентки Навчально-наукового Юридичного
інституту*

*Науковий керівник: Сопілко І.М., д.ю.н., доцент
Національний авіаційний університет
м.Київ, Україна*

Не є таємницею, що інформаційні технології заповнили майже всі сфери життєдіяльності, несучи з собою не тільки позитивні, а й свої негативні тенденції та явища. Сучасне суспільство все більше користуються благами інформаційної ери та намагається використовувати всі можливості електронної взаємодії, як спілкування, торгівлю, сплату рахунків через електронні засоби або за допомогою Інтернету. Проте, використання інформаційних технологій викликало появу нових можливостей для вчинення невідомих раніше правопорушень.

Розповсюдження комп'ютерних вірусів, шахрайства з пластиковими платіжними картками, викрадення комп'ютерної інформації та порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем - це далеко не повний перелік подібних злочинів. У зв'язку з ратифікацією Україною Конвенції про кіберзлочинність 7 вересня 2005 року, вважається за доцільне дану категорію злочинів називати «кіберзлочинами».

Таким чином, безпека кіберпростору стає пріоритетною складовою міжнародної політики, адже жодна держава сьогодні не в змозі протистояти кіберзлочинності самостійно. Нагальною є необхідність активізації міжнародної співпраці в цій сфері.

Гарантування міжнародної інформаційної безпеки та її складової – кібербезпеки залишаються одним із стратегічних завдань діяльності НАТО,

оскільки більшість політичних і військових конфліктів відбуваються або віддзеркалюються саме у віртуальному просторі.

В. Ю. Лук'янчикова слушно вказує, що країни, які залучені до ведення міжнародних відносин у кіберпросторі, нині активно розпочинають формувати структурні одиниці для протидії та запобігання кіберзагрозам [1, с. 793].

У рамках глобальної комп'ютерної мережі кримінально-правова політика окремої держави завдає прямого впливу на міжнародне співтовариство. Кіберзлочинці можуть учиняти свої дії в інформаційному середовищі через певну державу, де такі діяння не криміналізовані, і таким чином вони можуть знаходитися під «захистом» закону такої країни. Отже, забезпечення міжнародної співпраці правоохоронних і судових органів різних держав неможливе без узгодження й ухвалення норм кримінального права відносно кіберзлочинів в окремих державах [2].

Боротьба з кіберзлочинністю у міжнародному форматі актуалізує необхідність координації дій державного і приватного секторів на основі об'єднання фінансових, технічних, комунікаційних і організаційних ресурсів, обмеження анонімності користувачів у всесвітній мережі Інтернет, соціальних мережах та під час проведення банківських операцій. Також є потреба у створенні міжнародних підрозділів та структур для боротьби з кіберзлочинністю з наданням права передачі даних про рух інформації, екстрадицію, допомогу, розробку міжнародних чи транскордонних комунікаційних мереж для відстеження в реальному часі і передачі інформації про кіберзлочини [3]. З цією метою у 2013 р. в ЄС створено Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю (Гаага).

Правовою основою міжнародного рівня з мінімізації загроз впливу кіберзлочинності є Конвенція Ради Європи про злочинність у кіберпросторі, прийнята 23 листопада 2001 р. у Будапешті. Серед основних питань, висвітлених у даному документі, — криміналізація правопорушень, здійснених завдяки комп'ютерним пристроям з метою втручання у роботу комунікаційних

мереж та викрадення даних; вдосконалення національного законодавства у боротьбі з кіберзлочинністю; розвиток міжнародного співробітництва.

Стурбованість міжнародного співтовариства щодо розвитку кіберзлочинності знайшла відображення, зокрема, в таких міждержавних угодах як: Бангкокська декларація з попередження злочинності та кримінального правосуддя (2005 р.), Бухарестська декларація про міжнародне співробітництво в боротьбі з тероризмом, корупцією і транснаціональною організованою злочинністю (2006 р.), Всесвітній саміт з інформаційного суспільства та Конвенції Ради Європи «Про кіберзлочинність» (2001 р.). В цих документах йдеться мова про спільне протистояння кіберзлочинності, шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, які не будуть суперечити ні законам окремої держави ні пунктам договорів, які ратифікувала ця держава [4].

Отже, важливою складовою стратегії протидії кіберзлочинності повинна стати міжнародна співпраця в цій галузі, оскільки вже очевидно, що протидіяти цим загрозам на рівні окремих держав практично неможливо. Така міжнародна співпраця в боротьбі зі злочинністю у сфері використання комп'ютерних технологій має потребу в наявності правового, організаційного і наукового забезпечення. Це той комплекс проблем, який потрібно невідкладно вирішувати міжнародним співтовариством у сфері боротьби з кіберзлочинністю.

Література:

1. Лук'янчикова В. Ю. Кіберпростір: загрози для міжнародних відносин та глобальної безпеки /В. Ю. Лук'янчикова // Гілея: наук. вісн. – 2013. – № 72. – С. 793–796.

2. Голубев В. Международному сотрудничеству в борьбе киберпреступностью – нет альтернативы [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.crime-research.ru/articles/golubev030205>.

3. Кобилянська Л. Правові засади міжнародного співробітництва у сфері боротьби з кіберзлочинністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://elibrary.kubg.edu.ua/19761/1/L_Kobilyanska_Konf_07_04_2017_FP MV.

4. Довбиш Н. Кіберзлочинність в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.science-community.org/uk/users/dovbysh8>.

УДК 347.7

Юридичні науки

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Зінченко Е.О.,

студент-магістрант

навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

м. Суми, Україна

Майже кожна юридична особа, або фізична особа-підприємець намагається розробити для себе унікальний і неповторний стиль, який у ділових колах має назву бренд. Зовнішня привабливість продукції, її легкозапам'ятовуваність і легко впізнавальність споживачами – ось основні функції бренду на ринку. На основі цих показників складається так звана ділова репутація суб'єкта господарювання, право на яку закріплено в статті 33 Господарського кодексу України.

Заради створення гарної репутації господарюючі суб'єкти готові витратити десятки тисяч умовних одиниць за розробку бренду і тисячі гривень для реєстрації торгових марок, що у законодавстві України має назву знаку для товарів і послуг. Такі знаки можуть бути словесні, зображувальні або комбіновані, пласкі чи об'ємні, чорно-білі або кольорові, прості та складні – наскільки вистачить фантазії та творчості у дизайнерів та інших розробників. Так, багато хто скаже, що для створення гарної репутації одного знаку для товарів і послуг замало. Однак всі ми пам'ятаємо приказку «Зустрічають по одягові, а проводжають по розуму». Важко з нею не погодитися, адже що в першу чергу привертає нашу увагу коли ми йдемо поміж безкінечних полиць

супермаркетів? Звісно приваблива упаковка товару. Якщо нам не сподобався зовнішній вигляд товару, то навряд чи ми його купимо, нехай навіть і якість товар має відмінну – бо не спробувавши продукт ми не оцінимо якість.

Найбільш розповсюдженим, популярним та затребуваним об'єктом права інтелектуальної власності на сьогодні є торговельна марка, яка відіграє важливу роль в економіці країни в цілому і в господарській діяльності зокрема. Використання товарних знаків за умов конкуренції дозволяє підприємцям певним чином виділити свої товари з маси аналогічних, протиставити їх товарам конкурента, щоб полегшити покупцеві вибір товару (послуги) і тим самим прискорити й розширити їх збут.

В умовах сьогодення діяльність із надання послуг, реалізації продукції неможливо уявити без використання торговельних марок, які надають змогу відокремити продукцію одних суб'єктів господарювання від інших. Торгова марка є одним із найпоширеніших об'єктів права інтелектуальної власності, які використовуються у сфері господарської діяльності. Основною метою використання торгових марок є індивідуалізація товарів та послуг суб'єктів господарювання. Однак в умовах сьогодення можна побачити чимало торговельних марок, які є дуже схожими зовні та використовуються для позначення тотожних категорій товарів, хоча при цьому належать різним суб'єктам господарювання.

Такі співпадіння можуть бути як випадковими, так і навмисними, коли недобросовісні правовласники намагаються, використовуючи подібні до вже відомих торговельних марок, збільшити попит на власну продукцію чи послуги. У зв'язку з цим важливе значення має своєчасне та належне засвідчення добросовісним власником торговельної марки прав на неї [1, с. 141]

Згідно з нормами Цивільного кодексу України (ст. 492) торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами.

Такими позначеннями можуть бути слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

До цього визначення можна додати, що торгова марка – це будь-яке позначення, що символізує якість товару (послуги) серед інших учасників ринку та є своєрідним обличчям будь-якої компанії. Вдало розроблена торгова марка в сучасному світі є суттєвим капіталом та своєрідним «ключем» до успіху компанії на ринку.

Для прикладу продкеція компанії Apple асоціюється у всьому світі із чудовим дизайном та високою якістю усіх її товарів, тому товари є дорожчими, ніж в конкурентів, хоча якість товару є нічим не кращою.

Вважаємо за доречне навести ряд трактувань категорії «торговельна марка».

Аакер Д. [3, с. 23] вважає, що «торговельна марка» – це набір активів, таких як популярність марки, лояльні покупці, сприймана якість і асоціації, які пов'язані з брендом, а також інші складові (патенти, товарні знаки і відносини у каналах товароруку), що додають (або скорочують) цінність пропонованого продукту.

Домнін В.Н. [4, с. 173] вважає, що «торговельна марка» являє собою сукупність матеріальних (речових) і нематеріальних (невловимих) характеристик товару (послуги), які формують свідомість споживача й визначають місце господарюючого суб'єкта (підприємства) на ринку

Руделіус В. [5, с. 244] визначає «торговельну марку» як будь-яке слово або засоби (зображення, форма, звук або кольори), які використовуються для того, щоб продукцію однієї компанії можна було відрізнити від товарів-конкурентів.

Дойль П. [6, с. 85] визначає «торговельна марку» як назву, підпис, символ, проект або їхню комбінація, призначена для ідентифікації товару або послуги й диференціювання їх від конкурентів.

Шив Чарльз Д. [7, с. 186] визначає «торговельну марку» як ім'я, образ, знак, символ, малюнок, а також їхню комбінація, що дозволяють відрізнити товар (послугу) або їхніх виробників і продавців від конкурентів.

Скотт М. Девіс [8, с. 29] вважає, що «торговельна марка» – це нематеріальний, але разом з тим надзвичайно важливий компонент діяльності компанії, те, що вона собою символізує.

Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [9] визначає «торговельна марка» як об'єкт авторського права й інтелектуальної власності, товарний знак, логотип, знак для товарів і послуг, зареєстрований у законодавчо встановленому порядку.

Виходячи з аналізу поняття «торговельна марка», можна стверджувати, що – це зареєстровані в установленому законом порядку позначення, за якими товари й послуги одних осіб відрізняються від однорідних товарів і послуг інших.

Вдало вибрана торговельна марка є гарантом успіху тієї чи іншої компанії та успіху її нової продукції, дозволяє споживачам відрізнити товари один від одного, вибирати між конкурентними товарами, заохочує виробника до підтримання високої якості продукції.

Література:

1. Басай О. В. Підстави набуття прав на торговельні марки / О. В. Басай // Актуальні проблеми держави і права: - 2014. - Вип. 72. - С. 141-147. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2014_72_22.

2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Аакер Д. Создание сильных брендов/ Дэвид Аакер. – М.: Издательский Дом Гребенникова, 2003. – 440 с.

4. Домнин В. Н. Брендинг: новые технологии в России / В. Н. Домнин; 2-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 381 с.

5. Руделіус В. Маркетинг: підручник/ В. Руделіус. – К.: Навч.-метод. центр Консорціуму із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2005. – 422 с.

6. Дойль П. Маркетинг-менеджмент и стратегии их применения / П. Дойль; пер с англ. О. Д. Мороз. – СПб.: Питер, 2006. – 544 с.

7. Шив Чарльз Д. Курс МВА по маркетингу/ Чарльз Д. Шив; пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 717 с.

8. Скотт М. Д. Управление активами торговой марки/ М.Д. Скотт. – СПб.: Питер, 2001. – 413 с

9. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [Електронний ресурс]// Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>

УДК 340

Юридичні науки

АНАЛІЗ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСІБ, ЩО МАЮТЬ ДИПЛОМАТИЧНИЙ ІМУНІТЕТ

Каленюк Т.О., Банна Т.В.,

Університет Державної фіскальної служби України

У статті досліджуються актуальні проблеми теоретичного аналізу дипломатичного імунітету. Основну увагу приділено розгляду поняття та природи дипломатичного імунітету як правової категорії і специфічного різновиду юридичних винятків, виділенню специфічних ознак імунітету, особливості його класифікації.

Ключові слова: імунітет, правові привілеї, недоторканність, імунітет держави, дипломатичний імунітет.

Нині в українському суспільстві та юридичній науці активно обговорюються проблеми імунітету. Термін «імунітет» у його юридичному значенні був відомий ще в римському праві і означав звільнення від податків або громадських повинностей, яке міг надати Сенат, а потім імператор окремі

особі, соціальній категорії або общині. Але українська юридична наука чіткого визначення дипломатичного імунітету, як правової категорії, не дає. Жоден підручник з теорії держави та права не приділяє необхідної уваги даній категорії. Тільки деякі вчені розглядають імунітет, аналізуючи дію нормативних правових актів за колом осіб (С. П. Погребняк, М. В. Цвіка, О. Ф. Скакун, Є. В. Назаренко та ін.) [5, 6].

Щоб розглянути більш детально дипломатичний імунітет, слід дати чітке визначення самого «імунітету», проаналізувати його основні елементи, а також відокремити імунітет від правових пільг та привілеїв. І тільки після цього, для з'ясування самої природи імунітету, можна дати чітку його класифікацію. «Імунітет» перекладають з латинського як «звільнення», «позбавлення» або «незалежність», «несхильність»; у юридичному сенсі його трактують як виняткове право не підкорятися деяким загальним законам, надане особам, що займають особливе положення в державі. У юридичному значенні правовий імунітет (лат. *immunitus* – звільнення від чого-небудь) – виняткове право не підкорятися деяким загальним законам, надане особам, що займають особливе положення в державі, тобто це особливі пільги і привілеї, що звільняють певних, визначених законом, осіб від певних обов'язків і відповідальності в цілях збереження ними свого особливого статусу [2, с. 241].

Більшість вчених схильні вважати імунітети особливими пільгами і привілеями, які переважно пов'язані зі звільненням, конкретно встановлених у нормах міжнародного права, Конституції і законах осіб від певних обов'язків і відповідальності, покликани забезпечувати виконання ними відповідних функцій. Так, професор Марченко М. Н. визначає правові імунітети як особливий вид привілеїв [4, с. 241].

Бахрах Д. Н. розглядає імунітет як правову пільгу, як елемент спеціального правового статусу особи [7, с. 75].

На думку В. Даєва, під імунітетом слід розуміти, по-перше, звільнення окремих осіб від виконання певних обов'язків і, по-друге, встановлення для деяких категорій осіб особливих гарантій обґрунтованості застосування до них

заходів примусу або притягнення до відповідальності. Козюк М. Н. пише, що імунітет – це привілеї, різновид пільгового способу регулювання суспільних відносин [9, с. 166].

Привілеї, у свою чергу, як визначає М. Н. Марченко, – це специфічний різновид пільг, юридичних винятків. Імунітет – особливий вид привілеїв, які по суті є специфічним різновидом пільг, юридичних винятків. Це, зокрема, підтверджується змістом міжнародних договорів. Так, у розділі 19 ст. V Конвенції про привілеї та імунітет Об'єднаних Націй від 13 лютого 1946 р. привілеї та імунітет відповідно називаються «винятками і пільгами, що надаються, згідно з міжнародним правом, дипломатичним представникам». Аналогічне роз'яснення міститься в Генеральній Угоді про привілеї та імунітет Ради Європи від 2 вересня 1949 р., згідно зі ст. 2 якої привілеї та імунітет також чітко визначаються як «винятки і пільги, перелічені в даній Угоді» [3, с. 118].

Невід'ємною особливістю правових норм про імунітет слід визнати їх винятковий характер. Взагалі, наявність так званих виняткових правових норм є поширеним явищем у юриспруденції. Іншими словами, імунітети створюють низку винятків із загальних правил. Для з'ясування природи імунітетів та обґрунтування подальшого вдосконалення законодавства необхідно розуміти їх як правовий інститут, тобто сукупність правових норм, що регулюють відносно самостійну сукупність суспільних відносин або які-небудь їх компоненти, властивості. Звісно, такий правовий інститут є складний за внутрішньою структурою і поряд зі спільними рисами має значні відмінності. Розглядаючи імунітет як специфічний різновид пільг і привілеїв, можна виділити наступні спільні риси між ними. По-перше, всі вони створюють особливий юридичний режим, дозволяють полегшувати становище відповідних суб'єктів, розширюють можливості задоволення тих чи інших інтересів. Справді, на це направлені не тільки пільги і привілеї, а й імунітет. Зокрема, дипломатичний і депутатський імунітет виконує цю роль. По-друге, покликані бути правостимулюючими засобами, що спонукають до певної поведінки і позначають собою позитивну правову мотивацію. Імунітет «як правовий

стимул є сукупністю особливих правових переваг», відзначає З. В. Мірошник. [12, с.13]

По-третє, є гарантіями соціально-корисної діяльності, що сприяють здійсненню певних обов'язків. По-четверте, названі засоби виступають правомірним винятком для конкретних осіб, що встановлені в спеціальних юридичних нормах. По-п'яте, вони є формами вияву диференціації юридичного впорядкування соціальних зв'язків.

Коло осіб, на яких поширений імунітет, повинно бути чітко визначено в нормах міжнародного права, конституціях і законах. Так, значна кількість категорій громадян України і певні категорії іноземних громадян через прямі визначення Конституції і законів України й обов'язкових для них міжнародних багатосторонніх конвенцій і двосторонніх договорів і угод наділяються імунітетом. До числа подібних осіб законодавство відносить дипломатичний і консульський корпус, Президента України, депутатів, суддів тощо. Носії ж інших пільг і привілеїв далеко не завжди так конкретно визначені у відповідному законодавстві. У літературі часом дуже вузько розуміють дипломатичний імунітет, пов'язуючи його виключно з особами, що посідають певні посади. Так, Мірошник З. В. пише, що імунітет «є сукупністю особливих правових переваг, що надаються відповідно до норм міжнародного права і Конституцією країни певному колу осіб через займану ними посаду» [10, с.15]. Утім, правовий імунітет далеко не завжди встановлюється тільки для певного кола осіб «через займану ними посаду».

Аналіз природи дипломатичних привілеїв та імунітетів переконливо свідчить, що в основі походження привілеїв є, насамперед, ввічливість, а в основі походження імунітетів – звичай. Основні зміни, яким було піддано інститут дипломатичних привілеїв та імунітетів і які вплинули на кодифікацію норм міжнародного права у цій сфері, полягають у тому, що відбулось відокремлення привілеїв та імунітетів дипломатичного представництва, як органу держави, від привілеїв та імунітетів його співробітників, які перебувають і діють у державі акредитації не тільки як дипломатичні агенти, а і

як фізичні особи. Відтоді дипломатичне представництво вважається не установою при послові або посланнику, а органом держави і саме в такій якості воно наділяється відповідними привілеями та імунітетами. Водночас привілеями та імунітетами користуються і співробітники дипломатичного представництва, хоч, як правило, у різному обсязі.

Як відомо, юристи-міжнародники послуговуються у різних модифікаціях трьома принципами юридичного обґрунтування надання дипломатичних привілеїв та імунітетів – екстериторіальності, представницьким і функціональної необхідності. Екстериторіальність (лат. *ex* – поза межами та *territoralis* – той, що знаходиться на території) означає абсолютний імунітет особи чи установи від юрисдикції держави перебування; при цьому відповідна особа або установа вважається такою, що наче знаходиться на території власної держави [10, 183–184].

Доцільність застосування принципу екстериторіальності, як юридичного обґрунтування надання дипломатичних привілеїв та імунітетів, переконливо спростовується аналізованим нижче п. 1 ст. 41 Конвенції 1961 р. На наше переконання, принцип функціональної необхідності та принцип представницького характеру посольств і місій ефективно взаємодоповнюють один одного. Дипломатичні привілеї та імунітети надаються не тільки з метою забезпечення безперешкодного здійснення функцій, а й з урахуванням представницького характеру діяльності дипломата. [8, 268– 269].

Відтак, як обґрунтування дипломатичних імунітетів у Конвенції 1961 р. цілком слушно фігурують у поєднанні два принципи: принцип функціональної необхідності та принцип представницького характеру посольств і місій.

У сучасному дипломатичному праві існує стійка тенденція, спрямована на заміну службового, тобто функціонального, імунітету дипломатичним. У ході підготовки Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. виявились серйозні розбіжності у позиціях держав стосовно імунітетів адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу дипломатичних представництв. СРСР, США, Великобританія і ряд інших держав пропонували,

зокрема, надати адміністративно-технічному персоналу дипломатичні імунітети у повному обсязі. У результаті в Конвенції 1961 р. були закріплені норми, що передбачають надання дипломатичного імунітету адміністративно-технічному персоналу. Виняток становить те, що від цивільної та адміністративної юрисдикції адміністративно-технічний персонал має лише службовий імунітет. Щодо обслуговуючого персоналу, то він наділений тільки службовим імунітетом. Дипломат, який є громадянином держави перебування або постійно в ній проживає, користується лише імунітетом від юрисдикції та недоторканністю “щодо офіційних дій, вчинених ним при виконанні своїх функцій” (п. 1 ст. 38). Колишній співробітник дипломатичного представництва користується імунітетом “щодо дій, вчинених такою особою при виконанні своїх функцій співробітника представництва” (п. 2 ст. 39). При цьому перше із зазначених понять за змістовим наповненням включає поняття “дії, вчинені при виконанні своїх функцій”, котре водночас поєднує в собі поняття “офіційні дії, вчинені при виконанні своїх функцій”.

Практика останніх років переконливо свідчить про поступове усунення відмінностей в обсязі привілеїв та імунітетів, які держави надають дипломатичному та адміністративно-технічному персоналу, що дає підстави припустити можливість поглиблення зазначених тенденцій і, як наслідок, зникнення інституту службового імунітету в перспективі. Недоторканність приміщень, службових і приватної резиденції, передбачає, насамперед, неприпустимість будь-яких примусових дій щодо них з боку органів влади держави перебування. Більше того, на державу перебування покладено обов'язок забезпечення належного функціонування дипломатичного представництва. Згідно з п. 2 ст. 22 Конвенції 1961 р. «на державі перебування лежить спеціальний обов'язок вживати всіх належних заходів для захисту приміщень представництва від будь-якого вторгнення або заподіяння шкоди та для запобігання будь-якому порушенню спокою представництва або образі його гідності». Крім особистої недоторканності дипломата та недоторканності приміщень, дипломатичні імунітети передбачають також недоторканність

дипломатичного кур'єра (п. 5 ст. 27 Конвенції 1961 р.), архівів і документів представництва (ст. 24 Конвенції 1961 р.), офіційної кореспонденції представництва (п. 2 ст. 27 Конвенції 1961 р.) тощо.

Не менш важливим є імунітет засобів пересування дипломатичних представництв, передбачений п. 3 ст. 22 Конвенції 1961 р.: “Засоби пересування представництва користуються імунітетом від обшуку, реквізиції, арешту і виконавчих дій”. Йдеться про будь-які транспортні засоби – суходільні, повітряні та водні, які на-лежать, орендуються або передаються для регулярного користування дипломатичним представництвам, співробітникам дипломатичного персоналу та членам їх сімей. Варто наголосити, що імунітет від обшуку, реквізиції, арешту і виконавчих дій, який надається засобам пересування дипломатичного представництва, співробітникам дипломатичного персоналу і членам їх сімей, поширюється також на засоби пересування співробітників адміністративно-технічного персоналу та членів їх сімей (п. 2 ст. 37 Конвенції 1961 р.).

Навіть не вдаючись до ретельного аналізу, не складно помітити спільну характерну рису всіх вищезазначених видів імунітету – звільнення дипломата та дипломатичного представництва від застосування до них заходів відповідальності, санкцій, примусу, котрі зазвичай передбачаються законодавством і, відповідно, є правомірними. Втім це не означає, що дипломат, наділений імунітетом, звільняється від обов'язку поважати закони і постанови держави перебування, задля забезпечення виконання котрих встановлено такі заходи, до прикладу, дотримуватись встановлених правил дорожнього руху. Імунітет від юрисдикції не надає права особі, яка ним користується, на вчинення злочинів та інших неправомірних дій. У Конвенції 1961 р. обов'язок особи, наділеної привілеями та імунітетами, поважати закони і постанови держави перебування закріплено чітко і недвозначно: “без шкоди для їх привілеїв та імунітетів усі особи, які користуються такими привілеями та імунітетами, зобов'язані поважати закони і постанови держави перебування (п. 1 ст. 41). Положення “Без шкоди для їх привілеїв та імунітетів” означає, що до

дипломатів не можуть застосовуватись примусові заходи, передбачені законодавством держави перебування.

Отже, дипломатичний імунітет передбачає не абсолютне вилучення дипломата, дипломатичного представництва, його транспортних засобів тощо з-під дії правопорядку держави перебування, а тільки зі сфери застосування заходів, які забезпечують дотримання правопорядку, – зі сфери адміністративної та судової відповідальності, застосування санкцій та інших примусових заходів, передбачених законодавством держави перебування. За державою перебування зберігається право обмежувально застосовувати будь-яке з положень Конвенції 1961 р., включаючи статті про дипломатичні імунітети. У такий спосіб Конвенція 1961 р. санкціонує можливість обмежувального застосування на основі принципу взаємності закріплених у ній імунітетів.

Література:

1. Барулин П.Г. Статус дипломатической почты и дипломатического курьера / П.Г. Барулин // Советский ежегодник международного права, 1983. – М.: Наука, 1984.
2. Блищенко И.П., Дурденевский В.Н. Дипломатическое и консульское право / И.П. Блищенко, В.Н. Дурденевский. – М.: Изд-во ИМО, 1962.
3. Буриан А.Д. Введение в дипломатическую практику / А.Д. Буриан. – М.: Изд-во Агс, 2001.
4. Общая теория государства и права. Академичный курс. В 3-х томах. / Ответственный редактор М. Н. Марченко. – М. – 2001. – Том 3. – С. 286.
5. Действующее международное право : в 3-х томах / составители Ю.М. Колосов и Э.С. Кривчикова. – Т. 3. – М.: Изд-во МНИМП, 1999.
6. Демин Ю.Г. О проблеме служебного иммунитета в международном праве / Ю.Г. Демин // Советский ежегодник международного права, 1988. – М.: Наука, 1989.
7. Док. ООН A/CN. 4/347 Add. 2

8. Левин Д.Б. Дипломатический иммунитет / Д.Б. Левин. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1949.

9. Мартенсъ О.О. Собрание трактатовъ и конвенцій, заключенныхъ Россіей съ иностранными державами / О.О. Мартенсъ. – Т. III (1808–1815). – СПб, 1876.

10. Музика А. Питання удосконалення правового статусу дипломатичних представництв у науці міжнародного права / А. Музика // Право України. – 2006. – № 12.

11. Віденська конвенція про дипломатичні зносини / Електронний ресурс - [Режим доступу]: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_048

УДК 349

Юридичні науки

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Канівець О.М.,

старший викладач кафедри землевпорядкування та кадастру

Покотило А.В.,

студентка юридичного факультету

Сумський національний аграрний університет

м.Суми, Україна

Забезпечення раціонального використання та охорони земель — це не тільки самостійна мета правового регулювання земельних відносин, а й один з найважливіших принципів земельного законодавства [1].

Проблема раціонального використання земель, як і інших природних ресурсів, важлива і актуальна. Встановлення порядку раціонального використання земель — це прерогатива держави, її уповноважених органів. Організація раціонального використання земель як природного ресурсу, засобу виробництва в сільському та лісовому господарстві і просторової основи, операційної бази для здійснення будь-якої діяльності неможливі без належної

реалізації державою таких управлінських функцій щодо землі, як землеустрій, земельний кадастр, контроль за використанням земель та ін. Компетенція відповідних державних органів у зазначеній сфері закріплена нормами чинного Земельного кодексу України.

Поширене свого часу розуміння раціонального використання земель як «досягнення максимального ефекту (результату) в реалізації мети, для якої надана земля», сьогодні вже певною мірою є недосконалим. У сучасних умовах раціональність землевикористання вже не можна пов'язувати лише з досягненням економічного ефекту. Швидке, за будь-яку екологічну ціну одержання власником економічного і фінансового ефекту не тільки не може бути нині показником раціонального землевикористання, а й у ряді випадків може створювати певну екологічну небезпеку. В сучасних умовах посилюються антропогенні фактори та активізується вплив людини на всі природні процеси. Це стосується і земельних ресурсів. За умов же, коли розширюється господарське використання земель, не заповідний режим, а їх охорона саме в процесі виробничого використання формують основний зміст проблеми раціонального землевикористання.

Введення в процесі реалізації земельної і аграрної реформ деякої частини земель в орбіту ринкових підприємницьких відносин створює певний конфлікт між економічними інтересами недержавного власника на ці землі та загальносуспільними екологічними інтересами. Він може бути вирішений лише за умов належної екологічної правосвідомості таких власників землі.

У літературі слушно зазначається, що саме вимога раціональності використання землі становить головну сутність земельного права. Ця обставина відрізняє його від цивільного права, за яким користування майном (навіть нерухомим) покладається на автономну волю суб'єкта права. Що ж до використання земель, наприклад сільськогосподарського призначення, то воно означає не що інше, як трудову діяльність, яка є екологічно обґрунтованою і найбільш доцільною [2].

Конкретним змістом раціонального землевикористання є науково обґрунтований процес діяльності людини по використанню природних властивостей земель за цільовим призначенням при дотриманні всіх правил їх охорони.

Згідно з чинним законодавством усі суб'єкти мають право саме на раціональне використання відповідних земель. Водночас — це предмет загальнодержавного та загальносуспільного інтересу.

Раціональність землевикористання передусім означає те, що воно здійснюється суто за цільовим призначенням. Серед обов'язків землекористувачів та власників земельних ділянок головне місце посідає обов'язок забезпечувати використання земельних ділянок за цільовим призначенням [1].

Нецільове використання землі є не тільки нераціональне, але й незаконне. Використання земельної ділянки не за цільовим призначенням — це одна з підстав припинення права користування земельною ділянкою. При цьому таке примусове припинення здійснюється відповідно до ст. 143 ЗК України в судовому порядку.

Невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням є одним з порушень земельного законодавства, за які передбачена адміністративна відповідальність [3].

Кожний власник земельної ділянки та землекористувач зобов'язаний як найповніше використовувати всю закріплену за ним земельну ділянку.

Раціональне використання землі передбачає також ефективну її експлуатацію. Це означає, що земельна ділянка має використовуватися найбільш доцільно і з найбільшою віддачею.

При раціональному використанні землі її якість не повинна погіршуватися, а, навпаки, має поліпшуватися, тобто обов'язково повинен враховуватися екологічний фактор. На власників земельних ділянок та землекористувачів закон покладає обов'язок підвищувати родючість ґрунтів та зберігати корисні властивості землі [1].

Література:

1. Земельний кодекс України: Прийнятий 25 жовтня 2001 року № 2768—III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
  2. Семчик В. І. Земельне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, М. В. Шульга. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 600 с.
  3. Кодекс України про адміністративне правопорушення: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uazakon.ru/ukr/kupap/54/default.htm>
-

УДК 94(477)

Юридичні науки

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В СКЛАДІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Кашель Яна

учениця 11 класу

Криворізька гімназія №91

м. Кривий Ріг, Україна

Період польського панування на українських землях у правовій сфері мав такі ознаки: по-перше, тривалий час зберігалось нормативне регулювання, базоване на давньоруському праві; по-друге, зберігалася своєрідність литовського права. Це призвело до того, що в українських землях було запроваджено польські суспільний устрій і державну організацію, діяло не польське, а литовсько-українське право, давні привілеї та статuti.

Унаслідок цього в Україні склалася досить строката і своєрідна система правових джерел. Власне польське право не мало системності, хоча й були спроби його кодифікації, проте безуспішні. Натомість у державі створювали

збірники правових норм, до яких входили видані раніше статuti й конституції (постанови сейму), сполучені з нормами звичаєвого права.

Головним правовим інститутом цивільного права було право власності, норми якого забезпечували переваги та привілеї вищих суспільних верств. Об'єктами власності були маєтки із залежними селянами, орні землі, сіножаті, озера та річки, продукти сільськогосподарського й ремісничого виробництва, будівлі, худоба тощо [1, с.32].

Існував поділ майна на рухоме і нерухоме. До останнього належало все, що стосувалося землеволодіння.

У нормах права головну увагу приділено регулюванню феодальної земельної власності. Залежно від способу набуття маєтки поділялися на: вотчини (одержані в спадщину родові володіння); маєтки вислужені або одержані у користування на певних умовах; маєтки куплені. Лише власники останніх могли розпоряджатися ними на свій розсуд, решту було обмежено у праві володіння та розпорядження.

Правовою основою феодального землеволодіння була відповідна грамота, або володіння набували за давністю часу (10 років). Право володіти землею, як правило, передбачало обов'язок відбувати військову службу. Докладну регламентацію дістало спадкове право. Існували три види успадкування: за законом, за заповітом і на основі звичаю. Право закріплювало загальне положення: діти ставали спадкоємцями батьківського майна. Одержувати спадщину могли як дочки, так і сини.

Позбавляли права на спадщину: дівчат, котрі вийшли заміж проти волі батьків; удів-шляхтянок, які без згоди родичів побралися із простолюдинами; незаконнонароджених дітей; дітей державних злочинців.

Розрізняли успадкування батьківського і материнського майна. Батьківська спадщина і нерухоме майно, а також коштовності та рухоме майно переходили лише до синів. Дочки не отримували батьківського майна. Материнське майно розподіляли між дітьми порівну.

Стосувалося переважно договірних відносин: обміну, дарування, купівлі-продажу. Закон визначав форму і порядок укладання договорів, установлював термін позовної давності (5, 10 років), умови припинення зобов'язань та їх успадкування [2, с.32].

Усі угоди укладали, як правило, в присутності свідків, нерідко - з виконанням певних обрядів. Так, свідки (контрагенти) розбивали руки сторін при потиску. Виставляли могорич (частування). Іноді складали присягу. Мала місце застава.

Письмова форма була обов'язковою при укладенні договору позики на суму понад 10 кіп. Ще суворіші вимоги висували до укладення угод щодо землеволодіння.

Кримінально-правові норми мали відверто станово-класовий характер. Посиленими санкціями захищалися життя, майно, честь і гідність шляхтича: «Коли б люди простого стану, чи будуть вони нашими, господарськими або князівськими, або панськими, землянськими або люди тяглові, вбили шляхтича чи шляхтянку, то... мають бути всі на горло скарані» (арт. 39 Статуту).

Поняття злочину змінювалося в процесі розвитку держави. Спочатку під злочином розуміли завдану особі фізичну, моральну чи матеріальну «кривду». Пізніше – «шкоду», «злочинство», потім – «виступ» (тобто порушення правових норм, установлених державою).

Суб'єктами злочинних дій вважали як вільних, так і феодално залежних осіб із 14-16-річного віку.

Законодавство і судова практика розрізняли умисну вину і необережність. Не передбачали кримінальну відповідальність за випадкове заподіяння шкоди (розд. 11, арт. 23). Чітко розрізняли умисел і необережність, замах та завершений злочин, детально регламентували співучасть у скоєнні злочину. Були також відомі такі інститути, як необхідна оборона та крайня необхідність.

Найтяжчим злочином вважали образу або злочинний замах на життя та здоров'я короля (арт. 4-5). Особливу групу становили злочини державного характеру: втеча до ворога, виказування державної таємниці, заколот, допомога

ворогам держави тощо. Небезпечними вважали злочини проти порядку управління (фальсифікування державних документів, печаток, фальшивомонетництво, підробка ювелірних виробів) (арт. 16-17), злочини проти релігії та церкви (богохульство, чаклунство, віровідступництво) [3, с.32].

До злочинів проти особи належали вбивство у різних формах, образа, заподіяння тілесних ушкоджень. Для визначення покарання Литовський статут застосовує терміни «кара», «страта». Метою покарання були: ізоляція злочинця від суспільства, відшкодування потерпілому завданих збитків, поповнення державної скарбниці й заподіяння злочинцеві моральної та фізичної шкоди. Але найважливіше було залякати, про що свідчать особлива жорстокість і болючість покарання та публічний характер його виконання.

Найтяжчим покаранням вважали смертну кару, яку передбачали за державні злочини, вбивство, розбій та ін. Литовський статут розрізняв просту смертну кару (повішення, відрубання голови) та кваліфіковану (спалювання, закопування живцем у землю, четвертування (розд. 11, арт. 9,16); садіння на палю (розд. 11, арт. 17). Існували й інші види страти. Наприклад, за таємне вбивство шляхтича із засідки, скоєне простолоудином, останній «різними суворими муками з цього світу зганявся» (розд. 11, арт. 17) [2, с.32].

Особливим каральним заходом, який застосовували тільки до привілейованих, було "виволання" - публічне оголошення вироку. Воно призводило до громадянської смерті засудженого: така людина переставала існувати для закону, вона втрачала шляхетство, права на майно, мусила переховуватися за кордоном, бо в разі впіймання її належало вбити.

Щоправда, у XVI ст. виволання замінили на «опалу» - позбавлення громадянських прав і видворення за межі держави. Але при цьому честь особа зберігала. Литовський статут вимагав, аби при визначенні покарання суд урахував всі нюанси справи. Неповні докази або такі, що викликали сумнів, слід було розглядати на користь обвинуваченого (розд. 14, арт. 3). Водночас система покарань у багатьох випадках не була чіткою. Часто норма передбачала

вид кари, але не визначала її розміру. Це давало широкі можливості для суддівського свавілля і використання кримінального права як засобу репресії.

Література:

4. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / Н.Дейвіс. — Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2008. — 1080 с.
5. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795-1990 / Г. Дильонгова. — Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. — 240 с.
6. Тищик Б. Й. Польща: історія державності і права (X – початок XXI ст.) / Б. Й. Тищик. – Львів: Світ, 2012. – 512 с.

УДК 343

Юридичні науки

ПРОБЛЕМАТИКА БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Ковтюх Є.Є.,

Курсант факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Актуальність даної теми полягає у тому, що на даний час спостерігається зростання організованої злочинності, що є реальною загрозою безпеки у державі та суспільстві. Проблема боротьби з даним злочином є надзвичайно важливою, і наразі є одним із основних завдань правоохоронних органів, оскільки від вирішення якої багато в чому залежить розвиток країни.

У своєму виступі на розширеному засіданні Координаційного комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю 10 березня 1999 р. Президент України Л. Д. Кучма, зазначив: "... щоразу, коли йдеться про викорінення злочинності, підкреслюється особлива небезпечність її організованих форм. І це природно. Саме організована злочинність створює серйозну загрозу безпеці держави, часом диктує правила гри владним структурам" [1].

Незважаючи на розроблені заходи та завдання що спрямовані на боротьбу з організованою злочинністю, покращення в кримінальній ситуації не тільки не досягнуто, а що парадоксально то становище значно погіршене.

Темпи росту злочинності значно обганяють природний приріст населення. Неухильно росте основний показник, що характеризує криміногенний стан суспільства. Ядром злочинності в Україні, безсумнівно, є організовані форми різної антисоціальної спрямованості [2].

Створення злочинної організації передбачене ст. 255 Кримінального Кодексу України.

Об'єктивна сторона цього злочину виражається в таких формах:

1. створенні злочинної організації для вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину; [3].

Створення такої організації для вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину полягає у діях що несуть в собі підшукування учасників злочину, та розподілі певних функцій між собою, а також у підшукуванні зброї для вчинення злочину.

2. керівництві такою організацією; [3].

Керівництво злочинною організацією полягає в тому, що має бути така особа, яка б керувала такою групою, давала б відповідні вказівки та розпорядження для поставленої мети, що означає виконання злочину.

3. участі у ній; [3].

Участь в такій організації означає наявність вже існуючої злочинної організації. В даному контексті мається на увазі те, що особа є в такій організації, але безпосередньо участі у створенні не брала, тобто була запрошена, завербована тощо. Злочин вважатиметься закінченим з моменту вступу до такої організації, тоді дії особи розцінюються як надання себе для можливості використання відповідно до поставленої мети злочину.

4. участі у злочинах, вчинюваних такою організацією; [3].

Участь у злочинах, вчинюваних злочинною організацією, характеризується тим, що особа не брала участі у створенні злочинної організації.

зації, не вступала до цієї організації, не була її учасником, але безпосередньо брала участь у вчиненні злочину.

5. організації зустрічі (сходок) представників злочинних організацій або організованих груп для розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднань злочинних організацій або організованих груп; [3].

Організація таких зустрічей (сходок) проявляється у безпосередньому залученні до такого заходу.

Злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи [3].

6. керівництві цією зустріччю (сходкою); [3].

Керівництво такою зустріччю полягає у управлінні нею для розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій учасників.

7. сприянні такій зустрічі (сходці) [3].

Сприяння такій зустрічі проявляється у створенні відповідних умов для її здійснення.

Злочинні організації при вчиненні злочину враховують пробіли в чинному законодавстві, і через це з'являються нові способи та методи як вчинювання так і приховування вже вчиненого злочину.

Отже, злочинна організація може створюватися з метою вчинення одиничного продовжуваного або триваючого злочину, що триває чи продовжується протягом значного часу.

З виходом наприкінці 1980-х - початку 1990-х років організованої злочинності на транснаціональний рівень, в боротьбу з нею включилися міжнародні організації, зокрема, Організація Об'єднаних Націй.

Для боротьби з злочинною організацією необхідно внести деякі корективи в законодавстві, також виникає необхідність нагляду за діяльністю правоохоронних органів, та розробку нових заходів стосовно боротьби з організованою злочинністю.

Література:

1. Кучма Л. Д. Виступ на розширеному засіданні Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю 10 березня 1999 року // Право України. - 1999. - № 4.
2. <http://diplomba.ru/work/123525>
3. <http://sdamzavas.net/4-12224.html>

УДК 342.9

Юридичні науки

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Кошман Н.І

Студентка юридичного факультету II курсу магістратури

Сумського державного університету

м. Суми, України

Статус Державної казначейської служби України (далі – ДКС України) в правовій реальності закріплений різними суміжними галузями права, про що свідчать наявні наукові дискусії. Так, приміром до сих пір дискусійними є багато питань, такі як, чи є орган державної влади юридичною особою, яка його організаційно-правова форма, чи може він виступати в цивільних правовідносинах в якості самостійного суб'єкта.

Але, не зважаючи ні на що провідне місце в цій системі права належить все ж таки нормам адміністративного права, на основі яких визначаються обов'язки і права посадових осіб й органів ДКС України, головні напрямки їх

професійної взаємодії по роду своєї діяльності із різноманітними публічними та приватними суб'єктами адміністративного права.

Ключовим питанням правового статусу Державної казначейської служби України, зокрема деяким аспектам адміністративного напрямку торкалися у своїх працях значна кількість вітчизняних науковців, зокрема: В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, С. О. Бондар, Л. К. Воронова, В.А., Вдовічен В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко, О.Л. Зіневич.

Поняття «правовий статус» можна сформулювати як певну систему можливостей, що визначають її правове становище в державі. Розрізняють загальний і спеціальний правовий статус. Загальний правовий статус, закріплений Конституцією та законодавством України, визначає основи правового становища в державі [1, с. 34].

Адміністративно-правовий статус – це сукупність завдань прав і обов'язків а також відповідальності у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності [1, с. 35].

Державна казначейська служба України (до адміністративної реформи – Державне казначейство України, 28.03.2011 р.) являється центральним органом виконавчої влади України, до кола повноважень якої входить реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування (спрямування за статтями витрат) бюджетних коштів.

В своїй діяльності ДКС України керується нормами Конституції України, інших законів України, також відповідними Постановами Верховної Ради України, Указами та Розпорядженнями Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України. Окремо варто назвати Положення про Державну казначейську службу України від 15.04.2015 р. № 215, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України.

Коло завдань, які покладені на ДКС України базуються на замислі створення служби, її об'єктно-предметній меті, спектру окреслених функцій як традиційного органу публічної влади.

Основним завданням ДКС України є реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів [2].

До спектру юридичних обов'язків ДКС України входить беззаперечне дотримання підрозділами, посадовими особами та в цілому службою законодавства, нормативно-правових актів щодо професійної діяльності; обов'язку контролю за фінансовою сферою діяльності суб'єктів, які виступають розпорядниками бюджетних коштів; забезпечення безперебійного функціонування інформаційно-технічної системи, зокрема щодо захисту внутрішньої інформації.

Варто додати, що адміністративно-правові обов'язки ДКС України є своєрідною сукупністю на законодавчому рівні регламентованих вимог, які чітко встановлюють той перелік дій, у ході виконання яких службою буде вжито всіх заходів щодо недопущення протиправної поведінки з боку органів та посадових осіб. Все це в свою чергу покликане забезпечити державі здійснення якісної (у тому числі без будь-якого ризику для країни) бюджетної політики.

Більшість юридичних прав ДКС України являються імперативними, а це означає що норми, якими керується служба здебільшого виражені в категоричних приписах, і ніхто ні в якому разі не повинен їх змінювати.

Щодо спектру повноважень, то ДКС України здійснює свої владні повноваження як на вищому рівні, так і за допомогою створених територіальних органів. ДКС України як вагомий та досить впливовий суб'єкт влади – публічний орган, наділений відповідним адміністративно-правовим статусом, маючи серед елементів певне коло адміністративних прав, а саме сукупність нормативно-правових норм, які покликані регулювати публічні суспільні відносини [3].

Окремо слід зупинитися та такому важливому аспекті, як Адміністративна відповідальність у сфері діяльності ДКС України.

Адміністративна відповідальність фізичних осіб, які обіймають певні посади в ДКС України закріплена нормами ст. 164¹² КУпАП «Порушення бюджетного законодавства», в якій говориться про необхідність складення протоколу про адміністративне правопорушення за порушення суспільних відносин у сфері виконання державного та місцевих бюджетів шляхом порушення бюджетного законодавства із накладенням санкції на винних осіб місцевим судом із можливістю подання на неї апеляційної і касаційної скарги [4].

Вочевидь, що адміністративна відповідальність юридичних осіб реалізується у вигляді заходів негативного адміністративного впливу, які накладаються вище стоячими посадовими особами ДКС України та судом України у вигляді адміністративних санкцій.

З іншого боку, якщо говорити про адміністративну відповідальність органів та посадових осіб (із позиції спеціальної дисциплінарної відповідальності) ДКС України відповідно до норм чинного законодавства, то вона має місце суцільно у ситуації, якщо порушений публічний інтерес держави. Проте, що стосується адміністративної відповідальності посадових осіб керівників органів Казначейства України, за порушення прав та законних інтересів розпорядників бюджетних коштів, то чіткої відсилки на відповідні статті закону немає, хоча це є об'єктивною необхідністю зважаючи на те, в якій нестабільній фінансово-економічній ситуації продовжує знаходитися країна.

Отже проаналізувавши вище викладене можна зробити висновок, що адміністративно-правовий статус ДКС України складається передусім із покладених на службу завдань, юридичних прав та обов'язків, а також видів адміністративної відповідальності, які встановлені законодавством за неналежне виконання професійних обов'язків.

Література:

1. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : [підруч.] / За заг. ред. академіка НАПрН України О. М. Бандурки. – Х. : Золота миля, 2011. – 584 с.

2. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України від 15.04.2015 р. № 215 (редакція від 13.12.2016) // Офіційний вісник України офіційне видання від 05.05. 2015 р., № 33, стор. 27, стаття 964, код акту 76577/2015

3. Зіневич О.Л. Державна казначейська служба України як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3. – Том 2. – С. 66-70.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 (редакція від 26.10.2017) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016

УДК 340

Юридичні науки

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Кудра І. А.,

Студентка Навчально-наукового Юридичного інституту

Національного авіаційного університету

м. Київ, Україна

Важливу роль у формуванні правової культури українського суспільства як невід'ємного складника соціального прогресу відіграє юридична освіта. Вона формує сучасні правові ідеї та гуманістичні цінності, а суспільство еволюціонує в бік визнання ідей правової держави, правопорядку та законності. Вітчизняна правова освіта сприяє формуванню “соціального прошарку” юристів, які опанували необхідні знання та здатні підготувати й реалізувати реформи у політико-правовій системі нашої країни.

У провідних державах світу завжди вагоме місце відводилося юридичній освіті, а погляди відомих представників різних епох так чи інакше торкалися

освітнього процесу. Вони розуміли, що сила держави полягає не тільки в сумі накопичених знань, а й у способах їх передачі.

Сучасна система вищої юридичної освіти в Україні не має тих характеристик, які дозволили б поставити її в один ряд з системами юридичної підготовки більшості європейських країн. Основними недоліками нинішньої програми підготовки юристів можна вважати значні розбіжності між теоретичними знаннями, які отримали студенти, і реальною практикою. Також існує проблема відсутності належної практики під час навчання, через що студенти потрапляють до роботодавців зовсім непідготовленими. Крім того, серед недоліків варто відзначити - відсутність навичок роботи з юридичними документами, а також те, що після закінчення вузів молоді фахівці не знають повною мірою, як проводити публічні виступи і вести ділову переписку[2].

З метою покращення вітчизняної юридичної освіти нещодавно було розроблено проект «Концепції розвитку юридичної освіти в Україні». Він пропонує введення єдиного кваліфікаційного іспиту для всіх правників, описує якості, якими повинна володіти людина з юридичною освітою, та містить вказівки щодо нових методик викладання фахових предметів.

Серед запропонованих концепцією нововведень варто звернути увагу на запровадження єдиного кваліфікаційного іспиту для всіх здобувачів юридичної освіти. Так лише після успішного зовнішнього оцінювання майбутній юрист зможе отримати диплом магістра. Адміністрування цього іспиту автори проекту Концепції пропонують здійснювати спеціальній державній правничій екзаменаційній комісії, що формуватиметься як незалежний колегіальний орган. До її складу має бути залучено представників правничих професій, Міністерства освіти і науки України та Міністерства юстиції України, а також представників академічного самоврядування правничих шкіл.

Деталі новітніх методик та програм викладання також прописані в проекті Концепції. Так, зазначено, що вищим навчальним закладам слід обмежити методику “постатейного відтворення нормативно-правових актів як таку, що негативно впливає на набуття студентами правничих аналітичних

навичок”. Натомість пропонують впроваджувати мережеві освітні технології та елементи методики навчання для дорослих (постановка навчальних цілей, робота в малих групах з використанням кейсів, обговорення практичних аспектів застосування набутих знань під час навчання).

Особливу увагу в тексті проекту Концепції приділено важливості практичної підготовки студента, зазначено, що навіть поза практикою – безпосередньо в навчальний процес – потрібно максимально вводити виконання практичних завдань. Також у проекті Концепції перелічено основні якості, якими повинні володіти майбутні юристи, а саме:

- здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, до творчого мислення і генерування нових ідей, до аналізу і синтезу;
- уміння планувати, організовувати і контролювати свою діяльність;
- знання і розуміння природи етичних стандартів, у тому числі етичних стандартів правничої професії та здатність діяти на їх основі;
- знання державної мови та однієї з офіційних мов Ради Європи на рівні, що забезпечує можливість як усного, так і письмового їх застосування у тому числі у професійній сфері;
- вміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати;
- навички збору і аналізу інформації;
- вміння працювати самостійно, працювати у команді колег за фахом, а також із залученням експертів з інших галузей знань;
- здатність приймати неупереджені і мотивовані рішення;
- здатність визначати інтереси і мотиви поведінки інших осіб;
- вміння примирювати сторони з протилежними інтересами;
- здатність учитися;
- прагнення до утвердження академічної доброчесності.

Для того, щоб забезпечити належну якість навчання, до проекту Концепції також внесли вимогу, що загальний обсяг “контрактників” не може

перевищувати бюджетне замовлення. Тобто загальний обсяг підготовки фахівців зі спеціальності «Право» буде на 50 % складатися з “контрактників”, а на інші 50% - з “бюджетників”[3].

Отже, в умовах розбудови української держави, соціальних і правових реформ, переходу до ринкових відносин стали актуальними проблеми перебудови існуючої системи підготовки юристів, озброєних сучасними знаннями, культурою, високим рівнем громадянської та соціальної свідомості. Ми зможемо налагодити нормальне життя нашої країни тільки тоді, коли в нас буде справедливе правосуддя і буде реально забезпечено верховенство права. Проте це неможливо здійснити без нової якості правничої освіти.

Література:

1. Проект Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://uba.ua/documents/2016%20-%2009%20-%2014%20-%20Education%20Concept.pdf>.
2. Єдиний кваліфікаційний іспит, рамка для нового стандарту та нові методики викладання – суспільству представили проект Концепції вдосконалення юридичної освіти.[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/09/15/ediniy-kvalifikacijnij-ispit,-ramka-dlya-novogo-standartu-ta-novi-1-5/>

